

Gunilla svarar och förklarar

2023

Gunilla svarar och förklarar	7
Digital brevlåda	7
Windows kalkylator	7
Översätt en webbplats till svenska med Google Översätt	7
Få webbläsaren Google Chrome att öppna dina favoritsidor	7
Skaffa en "Spamadress" eller tillfällig e-postadress	8
Säkerhetskopiering av SMS	8
Berätta för dina vänner när du kommer	8
Hitta min mobil	8
Räkna ut hur många dagar du har levt i Google kalkylark	9
Cookies	9
Spara öppna flikar i Google Chrome	9
Konvertera video, bilder, texter – och alla andra filer	10
Enklaste vägen att skapa specialtecken	10
Förstora bokstäver och tecken på tangentbordet	10
Google Översätt	10
Konvertera video, bilder, texter – och alla andra filer	11
QR-kod	11
Kolla säkerheten i webbläsaren Google Chrome	11
Ta en skärmbild i datorn	12
Redigera en pdf-fil i Google docs	12
Hemligheter i datorn	13
Dela ditt trådlösa nätverk	13
Digitala tjänster på ålderns höst	13

Fylla i blanketter online.....	13
Digitalt ID-kort i bank-ID.....	14
Använd rösten för att skriva i Windows	14
Gratis Officepaket.....	14
Vid seg dator-start	15
Mejlhantering	15
Fixa ID-kort i mobilen	15
Slipp reklam på datorn och mobilen	16
Så får du Google att glömma dig.....	17
Ta bort onödiga appar (program) i datorn.....	17
Spara ström i mobilen	17
Läsa tidningar och tidskrifter via biblioteket.....	18
Nix-telefon	18
Res bakåt i tiden	18
Omvandla text till versaler eller gemener	18
Skapa genväg till webbsida på datorns skrivbord	19
Skapa genväg till Specialtecken	19
Drunknar du i aviseringar på datorn	19
Varianter av musklick	19
Skriva ut från mobilen	20
Skapa ordning på datorns skrivbord	20
Ändra bakgrunden på datorns skrivbord.....	20
Digitala vykort.....	20
Göra datorn lättare att använda.....	21
Windows hjälpmedel.....	21
Öka kontrasten på skärmen	21
Gör musen tydligare på skärmen	21
Använd färgfilter och se foton bättre	21
Gör text enklare att se.....	21
Gör det enkelt att hitta din textmarkör.....	21
Så använder du Windows zoom.....	22
Låt datorn läsa upp texten på skärmen	22
Flytta bilder från mobil till dator.....	22
Skapa en sidbrytning i ett Worddokument	23
Redigera pdf-filer	23
Skapa ordning på datorns skrivbord	23

Artificiell intelligens (AI)	23
Skapa text med artificiell intelligens.....	23
Nyttan med en textrobot	24
Skapa bilder med AI-robot	24
Fråga Bing (Bing-chat) i webbläsaren Edge.....	25
Skapa bilder med AI inifrån webbläsaren Edge.....	25
Är AI något för en pensionär?	25
Baksidor med Artificiell intelligens	25
Skapa musik med AI.....	26
Internetstiftelsens AI-utbildning.....	26
Skriv ut ljudfil med AI	26
Spara respektive inte spara sökningar i ChatGPT.....	26
Googlesökningar med hjälp av AI	26
Lyssna på sommarpratarna om AI.....	27
AI i din androidmobil	27
Rita med hjälp av Artificiell intelligens.	27
Chat-robot för vardagssamtal	27
Ai eller människa?.....	27
Chatta med din pdf-fil.....	27
Skriv skrivstil med AI.....	27
Skapa bilder i artificiell intelligens	28
Använd Artificiell intelligens för att förbättra dina texter	28
Skriva formella brev med Artificiell intelligens	28
Inslag om Artificiell Intelligens i TV4:s Nyhetsmorgon.....	28
Skapa bilder ur tomma intet	28
ChatGPT för nybörjare.....	28
Säkerhet	29
Säkerhetskollen	29
Hänglåset i webbläsarens adressfält.....	29
God regel.....	29
Testa om hemladdad app är virusinfekterad	29
Antivirusprogram i datorn.....	29
Vid köp i webbhandel.....	30
Testa om hemladdad app är virusinfekterad	30
Kontrollera om dina lösenord har läckt	30
Lösenord.....	30

Annonser på nätet eller i e-posten	32
Karl Emil Nikkas säkerhetsföreläsning	32
Webbläsaren Internet Explorer	32
Svensk handels varningslista för bluffakturor	32
Säkra din webbläsare	32
Bli säker på nätet	33
Bluffmejl	34
Försvåra ID-kapning	34
Bli svårlurad	34
Förbered dig inför en eventuell datorkrasch	34
Säkerhetstips för Androidmobil	34
Lösenordshanterare	35
Undvik att dela det du skriver	35
Se till att Windows inte "tjuvlyssnar"	35
Sluta rapportera vad du gör på datorn	36
Spärra obehörig flyttanmälan	36
Spärra obehörig adressändring	36
Adresslarm hos Hitta.se	36
Säkerhetskopiering	36
Svarta bluffmånaden	37
Varningar	37
Bluffvarningar	37
Säkerhetskollen	38
Mejl från "polisen"	38
Information om dubbel betalning	38
Virusvarning	39
MacAfee	39
Blippa bankkort	39
Offentliga USB-portar	39
Tre aspekter som utnyttjas av bedragare	40
Falsk varning för att lagringsutrymmet är fullt	40
Ransomware som låser datorn	41
Försäljning av varor	41
Se upp vid nedladdning av program	41
Bedrägerimejl med nytt erbjudande	42
Kärleksbedrägerier	42

Lånebedrägeri	42
Nätfiske	42
Internetbutiker kan vara tomma fasader	42
Bedrägeri-SMS	43
Prova gratis	43
Varning för mejl från Google och Microsoft	43
Inaktiva Googlekonton	43
AI används av bedragare	43
Bluff-SMS från "SeniorNet"	44
Postkodlotteriet varnar för bedrägerier	44
Tips	44
Gör muspekaren mer synlig	44
Samlingar i webbläsaren Edge	45
Använd Swish som nummerupplysning.....	45
Testa luktsinnet	45
Släktforskning	45
Cineasterna	45
Advokathjälp online	45
Komma ihåg födelsedagar	45
IT-hjälp för tusen år sedan	46
Scanna med mobilen	46
Medborgarpanel	46
Högerklicksmenyn	46
Krångliga IT-ord.....	46
Appen Dagny.....	46
Lär dig ett nytt språk.....	46
Öppna en webbläsflik som stängts av misstag.....	46
Dumma frågor om internet	46
Använd mobilen som en verktygslåda	47
Mötesglädje	47
Blockera aviseringar från en webbplats	47
Windows 10 på väg i graven.....	47
Syssetsättning i sommar	47
Se var på linjen SL-bussen är	47
Få fram den långa menyn vid högerklick	48
Telefonnumret till banken i mobilen	48

Googletips	48
Gratis bildbanker	48
Min karta	49
Försätta datorn i strömsparläge	49
Rita med Google	49
Infoga smileys	49
Öppna länk i nytt fönster i webbläsaren	49
Räkna ut datumskillnader	49
Förvandla hemsidor till appar	50
Markera utspridda filer i Utforskaren	50
Hitta muspekaren på skärmen	50
Färglägga gamla svart-vita bilder	50
Allsmäktige Google	51
Fixa egna skyltar	51
Vad betyder ditt namn?	51
Läsa klassiska e-böcker gratis	51
Hämta kartor från 1700-talet	51
Digital motion	51
Personliga boktips	51
Räkna ut vad gamla priser skulle motsvara idag	51
Zooma en webbsida i Google Chrome	51
Synkronisera dina Google Chromeinställningar	52
Blockera en efterhängsen person från din Gmail	52
App som skapar kvitton för dina second hand-köp	52
Mina paket	52

Gunilla svarar och förklarar

Digital brevlåda

Har du funderat på att skaffa en digital brevlåda dit du kan få post från myndigheter, kommuner och regioner så kan du läsa mer om vad detta innebär i följande länk: <https://www.digg.se/for-privatpersoner/digital-post-for-dig-som-privatperson>.

Själv har jag Kivra och är mycket nöjd med den. Mer information om Kivra har jag givit i ett tidigare medlemsbrev.

Windows kalkylator

Windows kalkylator får du fram genom att skriva kalkylator i Windows sökruta. Kalkylatorn kan inte bara räkna. Den kan göra linjediagram. Då väljer du *Grafer* i menyn. Den kan räkna ut hur långt det är till midsommarafton. Då väljer du *Datumberäkning* i menyn. Den kan konvertera mellan olika valutor när man väljer *Valuta* i menyn och den kan konvertera mellan olika storheter som *volym, längd, vikt, temperatur, energi, yta, hastighet, tid, ström, data, tryck eller vinkel*.

Översätt en webbplats till svenska med Google Översätt

Du kan i Google Chrome skapa en Översättnings-ikon högst upp i webbläsaren så att du genom ett klick där kan översätta en hel webbplats till svenska.

Så här gör du:

1. Klicka på de tre prickarna uppe till höger i *Google Chrome*.
2. Välj *Inställningar*.
3. Till vänster väljer du *Språk*.
4. Om svenska inte är högst upp klickar du på de tre punkterna till höger följt av *Flytta högst upp*. Nu är svenska inställt som ditt förstahandsspråk.
5. Aktivera reglaget *Använda Google Översätt*.
6. Då kommer ikonen för *Google Översätt* att visas högst upp i webbläsaren när du besöker en webbplats som inte är på svenska.

Få webbläsaren Google Chrome att öppna dina favoritsidor

Om du vill att webbläsaren Google Chrome ska öppna din banksida, eller andra sidor som du ofta besöker, automatiskt när du startar webbläsaren så går det utmärkt. Så här gör du:

1. Klicka på de tre punkterna överst till höger i Google Chrome.
2. Klicka på *Inställningar*.
3. I översikten till vänster klicka på *Vid start*.
4. Markera *Öppna en viss sida eller en grupp med sidor*.
5. Klicka på *Lägg till ny sida*.
6. Skriv in webbplatsens adress och klicka på *Lägg till*.
7. Du kan lägga till flera webbplatser så öppnar fler flikar i webbläsaren.

I min Google Chrome öppnas automatiskt sju olika flikar som leder till sju olika webbplatser som jag dagligen bevakar.

Skaffa en "Spamadress" eller tillfällig e-postadress

Om du är bekymrad för att dela med dig av din e-postadress till en tveksam webbplats kan du utnyttja en "spamadress".

Du klarar dig inte utan e-post. Allting finns på nätet och nästan varje formulär du fyller i frågar efter din mejladress. Men hur ska du kunna veta vad det innebär? Kommer du nu att få skräppost till din adress för all framtid?

Många skaffar sig en *spamadress* att använda för ändamålet, till exempel en extra Gmail-adress eller en adress från någon annan gratistjänst.

En annan möjlighet är att använda en *engångsadress*, ett e-postkonto som är aktivt endast under en kort tid. Du kan skicka och ta emot e-postmeddelanden till och från den här adressen så länge den gäller, vilket kan räcka för att till exempel registrera dig på en webbsida. När du inte längre behöver den kan du ta bort den om den inte förfaller av sig själv.

Det finns många sådana tjänster och här får du exempel på ett par tjänster som erbjuder tillfälliga e-postadresser:

Mailpoof

Tjänsten www.mailpoof.com finns på svenska och du kan välja din adress. Mottagen e-post försvinner efter 24 timmar.

10minemail

På www.10minemail.com/sv har du också tio minuter på dig att ta emot ett svarsmeddelande och precis som för föregående tjänst kan du förlänga tiden.

Säkerhetskopiering av SMS

Tidigare har det i androidmobiler funnits en app *SMS Backup +* som man kunde installera i mobilen för att ta säkerhetskopiera SMS till datorn. Den appen är pensionerad och ersatt med *SMS Backup & Restore*. Med den kan du säkerhetskopiera SMS till Google Drive, One Drive, Dropbox eller lokal lagring t.ex. i datorns hårddisk.

Berätta för dina vänner när du kommer

I Google Maps kan man dela sin plats så att den man ska träffa ser på kartan var du befinner dig. Det går numera också att få ett meddelande när den du ska möta anländer till överenskommen plats. I Google Maps trycker du på din användarikon i övre högra hörnet och därefter på *Platsdelning* och *Dela plats*. Där kan du sedan välja vem du vill dela plats med. Funktionen är även användbar om man har en dement make/maka som har rymningstendens. Har hen en påslagen mobil i fickan kan man se var hen befinner sig.

Hitta min mobil

En förebyggande åtgärd du bör göra i din androidmobil innan du tappar bort den är att gå in på *Inställningar>Google>Hitta min enhet* och se till att den funktionen är påslagen. Om det är gjort och du inte vet var din mobil finns kan du gå in på vilken dator som helst och skriva <https://myaccount.google.com/find-your-phone> i adressraden. Vid behov får du logga in på det Google-konto du har i din androidmobil. Då dyker din mobil upp på skärmen. Du ser också en blå prick på kartan där den befinner sig. När du klickar på den saknade mobilen ser du en karta med en grön cirkel där mobilen befinner sig. Du kan därefter välja något av nedanstående:

1. Spela upp ett ljud i mobilen – då kan du hitta den om den hamnar i t.ex. garderoben.
2. Skydda enheten så att ingen annan kan använda den.
3. Rensa enheten om du tror att den är stulen.

Du kan förstås också be en granne eller någon annan i närheten att ringa till din mobil om du tror att den finns i bostaden men du inte vet var någonstans den finns.

Räkna ut hur många dagar du har levt i Google kalkylark

Öppna Google kalkylark genom att logga in på ditt Googlekonto och gå till <https://docs.google.com/spreadsheets/>. Där klickar du på ett tomt kalkylark.

Skriv sedan ditt födelsedatum (t.ex. 20-08-1944) i ruta A1 och dagens datum (t.ex. 09-03-2023) i ruta B1. Markera de båda rutorna och klicka på *Format* i menyn och därefter på *Nummer>Datum*.

Markera sedan rutan C1 och skriv $=B1-A1$ i listan ovanför A B C efter fx och klicka sedan på Enter. Då kommer antal dagar du har levt upp i ruta C1. I detta fall blir det 28690 dagar. Metoden går förstås att använda om man önskar veta hur många dagar som har gått sedan en speciell händelse tillbaka i tiden.

Cookies

Cookies kan inte sprida skadliga program. De innebär inga säkerhetsproblem. Att förhindra cookies handlar mer om att bevara integriteten. Cookies kan spåra vad jag gör på nätet för att kunna skicka individanpassad reklam. Cookies kan dock underlätta om det är webbplatser du ofta besöker som då kan komma ihåg t.ex. tidigare inställningar du har gjort.

När du ombeds att godkänna cookies kan du utan problem välja att aldrig göra det. När det gäller vissa webbplatser måste man dock godkänna cookies för att komma vidare. Enligt Karl Emil Nikka är det inte tillåtet att på så sätt kräva ett godkännande av cookies. Går det inte att komma vidare utan ett godkännande kan du välja att godkänna endast nödvändiga cookies.

Spara öppna flikar i Google Chrome

Om du har för vana att regelbundet gå in på flera webbplatser, t.ex. Gmail och sin banksida så kan du se till att dessa webbplatser hamnar på var sin flik i webbläsaren när du öppnar den. Så här gör man:

1. Öppna Google Chrome.
2. Öppna de sidor du ofta besöker i var sin flik i webbläsaren, t.ex. mail.google.com, seb.se, kungsholmen.senior.net.se.
3. Klicka på de *tre lodrätta prickarna* uppe till höger i Google Chrome.
4. Välj *Inställningar*.
5. Välj *Vid start*.
6. Välj *Fortsätt där du slutade*.

Nästa gång du startar Chrome öppnas alla flikar som du hade öppna när webbläsaren stängdes.

Ett alternativ är att du skriver in de webbplatser du vill ska öppnas genom att klicka på *Öppna en viss sida eller en grupp med sidor* och därefter på *Lägg till ny sida*. Lägg därefter till de webbsidor som du vill ska öppnas när webbläsaren öppnas.

Konvertera video, bilder, texter – och alla andra filer

Har du fått en fil som du inte kan läsa? Här är sajten som gör det enkelt att konvertera – mellan olika format. Ett av datorvärldens stora problem är olika filformat. Det kan vara videofiler som du inte kan spela upp, textdokument som du inte kan läsa eller bilder som du inte kan titta på.

Lösningen är ofta att konvertera, alltså omvandla den till ett filformat som du kan läsa. Det här går att göra snabbt och enkelt på sajten *Online Convert*. Sajten, som är gratis, klarar av nästan alla olika filformat. Du hittar tjänsten på www.online-convert.com.

Enklaste vägen att skapa specialtecken

Ibland behöver man skriva t.ex. copyright-tecknet © eller kanske ett tyskt y, dvs. ü. Dessa och många andra tecken finns i Windows *Teckenuppsättning*. Du kan se till att den är lätt tillgänglig i aktivitetsfältet längst ner på skärmen genom att göra följande:

Skriv *Tecken* i Windows sökruta. Då får du i Windows 11 upp en ruta där det står *Teckenuppsättning App* överst till höger. *Högerklicka* på den och klicka därefter på *Fäst i Aktivitetsfältet*. Därefter kan du vid behov klicka på ikonerna för teckenuppsättningen i aktivitetsfältet, välja det tecken som önskas samt klicka på knappen *Markera* och därefter *Kopiera*. Sedan kan du med kommandot Ctrl + v klistra in tecknet där du vill ha det.

Förstora bokstäver och tecken på tangentbordet

Förstora texten på webbsidor med m.m. gör man i en Androidmobil i Inställningar>Skärm>Teckenstorlek och stil där man kan justera teckenstorleken. Men det gör inte att bokstäverna och siffrorna på tangentbordet förstoras. Det kan man dock göra genom att installera appen Gboard. Det gör du enligt följande:

- Ladda hem appen Gboard.
- Gå in i inställningar *Allmän hantering*>*Språk och inmatning* och välj tangentbordet *Gboard*.

Gboard finns även för iPhone.

Ett enklare tips för att få större storlek på bokstäverna på tangentbordet är att se till att *Autorotera* är aktiverat och därefter vända mobilen i horisontellt läge.

Google Översätt

Google Översätt kan mycket mer än att bara översätta ord och små textstycken. Översätt-appen kan t.ex. fungera som tolk. Installera appen *Google Översätt*.

Översätt text från ett fotografi

1. Öppna appen och tryck på kameraikonen i nedre högra hörnet.
2. Längst upp väljer du vilket språk du vill översätta från och vilket språk du vill översätta till.
3. Ta en bild på den text du vill översätta.
4. Mobilen känner omedelbart av texten du riktar kameran mot och texten översätts automatiskt direkt på skärmen.

Översätt en hel pdf-fil

1. Surfa till adressen www.google.com/translate.
2. Klicka på *Dokument*.
3. Bläddra efter filer på datorn.

4. I fönstret som öppnas letar du reda på den fil som ska översättas, markerar den och klickar på *Öppna*.
5. Klicka på knappen *Översätt* för att starta översättningen.
6. När filen är översatt klickar du på *Ladda ned översättning* för att hämta filen till datorn som en svensk PDF-fil.

Använda mobilen som talande tolk

När du använder tolkfunktionen talar du in i mobilen. Sedan läses dina ord automatiskt upp på det språk du väljer.

1. Öppna appen *Google Översätt* på mobilen och tryck på knappen *Konversation*.
2. Välj det språk du vill översätta till.
3. Tryck på *Automatiskt* och börja tala.
4. Mobilen registrerar vad du säger och när du har pratat färdigt läses den översatta texten upp på det språk du har valt.
5. Du kan trycka på högtalaren för att läsa upp texten igen.
6. När personen du pratar med svarar registreras även dennes text i appen och läses upp på svenska.

Konvertera video, bilder, texter – och alla andra filer

Har du fått en fil som du inte kan läsa? Ett av datorvärldens stora problem är olika filformat. Det kan vara videofiler som du inte kan spela upp, textdokument som du inte kan läsa eller bilder som du inte kan titta på. Lösningen är ofta att konvertera, alltså omvandla den till ett filformat som du kan läsa.

Det här går att göra snabbt och enkelt på sajten **Online Convert**. Sajten, som är gratis, klarar av nästan alla olika filformat. Du hittar tjänsten på www.online-convert.com.

QR-kod

QR är förkortning för *Quick Response*. Ibland kallas den *rutkod*. Den innehåller dubbelt så mycket information jämfört med streckkoden.

Det finns speciella appar för att avläsa QR-koder. Självt använder jag appen *QR Droid*. I de flesta mobiler går det numera också att avläsa QR-koder med mobilkameran. I en Samsung-mobil gör man enligt följande:

1. Öppna kamera-appen.
2. Ställ in den i läge *Foto*.
3. Öppna *Inställningar* genom att klicka på kugghjulet uppe till vänster.
4. Ställ reglaget *Skanna QR-koder* i läge på.
5. Rikta kameran mot rutkoden. En ruta visar vilken information koden innehåller och om det är en webbadress visas en klickbar länk.
6. Du kan klicka på *Visa alternativ* för att få fler visningsmöjligheter.

Kolla säkerheten i webbläsaren Google Chrome

Det finns en inbyggd säkerhetskontroll i Google Chrome. Funktionen testar kvaliteten på dina sparade lösenord, dina tillägg och dina säkerhetsinställningar. Så här gör man:

1. Klicka på de tre prickarna överst till höger i Google Chrome.
2. Klicka på *Integritet och säkerhet*.
3. Klicka på knappen *Kontrollera nu*.

Om något inte är optimalt klickar du på *Hantera* för att lösa problemet.

Ta bort alla sparade lösenord i webbläsaren

När du loggar in på en webbplats i Google Chrome får du ofta frågan om lösenordet ska sparas. Klickar du Ja så sparas lösenordet i Google Chrome. Med tiden kan det bli många sparade lösenord vilket kan vara en säkerhetsrisk. Du kan ta bort sparade lösenord i Google Chrome enligt följande:

1. Klicka på de tre prickarna överst till höger.
2. Klicka på *Fler verktyg > Ta bort Webbinformation*.
3. Kryssa för *Lösenord och andra inloggningsuppgifter*.
4. Klicka därefter på *Rensa data*.

Ta bort vissa lösenord i webbläsaren

Du kanske vill ha kvar vissa lösenord i webbläsaren Google Chrome och ta bort andra. Då gör du så här:

1. Klicka på de tre prickarna överst till höger.
2. Klicka på *Inställningar > Integritet och säkerhet*.
3. Klicka därefter *Kontrollera* och därefter på *Lösenordshantering*.
4. Klicka på de tre lodräta prickarna längst till höger för det lösenord du vill ta bort.
5. Klicka på *Ta bort lösenordet*.

Ta en skärmbild i datorn

På datorns tangentbord finns en tangent med beteckning *Print Screen* (PrScr). Den använder du för att ta en skärmbild. Så här gör du:

- Tryck på *Windows-tangenten* (fönstret) + *PrScr* (Print Screen).
- Öppna *Utforskaren* och gå till mappen *Bilder*. Där hittar du din skärmbild i en undermapp med namn *Skärmbilder*.

Om du bara vill spara det *aktiva fönstret* i en skärmbild gör du enligt följande:

- Se till att fönstret är aktiverat genom att du klickar på det.
- Tryck på *Windows-tangenten + Alt-tangenten + PrScr-tangenten*. Bilden sparas då i Urklippshanteraren.

Du kan därefter klistra in den i t.ex. Word med kommandot *Crtl + v*.

Redigera en pdf-fil i Google docs

Det finns program i vilka man kan redigera pdf-filer, men du kan lätt göra det utan extra program med hjälp av Google Drive och Google Dokument. Då gör du enligt följande:

1. Spara pdf-filen i Google Drive.
2. Öppna Google drive i webbläsaren (www.drive.google.com).
3. Högerklicka på filen i Google Drive.
4. Välj Öppna med Google dokument.
5. Gör dina ändringar.
6. Klicka på Arkiv>Ladda ner.

7. Där kan du välja att spara filen som en Word-fil eller pdf-fil eller i något annat format.

Hemligheter i datorn

Om du har dokument i datorn som du vill hemlighålla för andra som har tillgång till datorn kan du göra något av följande:

Skapa ett lösenord till dokumentet

1. Öppna Word-dokumentet.
2. Gå in på Arkiv>Info (Information).
3. Klicka därefter på *Skydda dokument*.
4. Välj t.ex. *Kryptera med lösenord* och välj ett lösenord.

Det gäller sedan att du kommer ihåg detta lösenord för att du själv ska kunna öppna dokumentet så spara det i din lösenordshanterare om du har sådan eller skriv upp det i din lösenordsbok om du har en sådan.

Aktivera spärr i Windows

1. Högerklicka på den aktuella filen eller mappen.
2. Välj *Egenskaper*.
3. Klicka på *Säkerhet* längst upp i fönstret.
4. Klicka på namnet på den person som inte ska få tillgång till filen/mappen.
5. Klicka på *Redigera*.
6. Klicka i rutan under *Neka* för den person du inte vill ska ha tillgång till filen/mappen.

Detta sätt kräver att ni är flera som använder datorn så att namnet på den du vill utesluta från att se din fil/mapp dyker upp i rutan under *Säkerhet*.

Dela ditt trådlösa nätverk

Kanske har du gäster så här på sommaren som vill koppla upp sin mobil till ditt trådlösa nätverk. Det går naturligtvis att logga in på den med det lösenord du ger dem, men ett enklare sätt är följande:

1. Gå in på *Inställningar* i din mobil.
2. Gå vidare till *Anslutningar > Wi-Fi*.
3. Klicka på *kugghjulet* vid ditt nätverk.
4. Klicka på *QR-koden* nederst.

QR-koden visas på skärmen och din gäst kan sedan scanna denna. Så fort gästens mobil känt igen QR-koden loggas den in och får tillgång till ditt nätverk.

Digitala tjänster på ålderns höst

PC för Alla har en artikel med titeln: *Så hanterar du digitala tjänster på ålderns höst*. Den finns tillgänglig på nätet på följande adress:

<https://www.pcfforall.se/article/1968827/digitala-tjanster-nar-du-blir-gammal.html>.

Fylla i blanketter online

I alla webbläsare finns en funktion som heter *Autoifyll*. Där sparas uppgifter som du har fyllt i något formulär tidigare. Och när du t.ex. skriver de första bokstäverna i ditt namn kommer förslag på övriga uppgifter att fylla i. Det kan t.ex. handla om adress och kreditkortsnummer. Ibland kan man behöva ändra dessa sparade uppgifter.

Så här gör du namn och adressändringar i webbläsaren Chrome:

1. Klicka på de tre prickarna i övre högra hörnet.
2. Klicka därefter på *Inställningar* och *Autoifyll*.
3. Välj *Adresser och annat*.
4. Vid varje namn eller adress kan du klicka på de tre prickarna till höger och *Redigera* eller *Radera*.

Så här byter du uppgifter om kreditkort i Google chrome:

1. Klicka på de tre prickarna i övre högra hörnet.
2. Klicka därefter på *Inställningar* och *Autoifyll*.
3. Välj *Betalningsmetoder*. Vid ett betalkort klickar du på pilen som tar dig till nästa fönster där du vid behov kan ta bort kreditkort som inte längre är giltigt.

Detta går även att göra i webbläsaren Edge, även om det kan se lite annorlunda ut.

Digitalt ID-kort i bank-ID

Från och med nu i sommar finns det möjlighet att aktivera digitalt ID-kort via bank-ID. Förr eller senare kommer detta troligen att bli obligatoriskt. För att kunna göra det behöver man ett giltigt passa ett nationellt ID-kort. På följande länk finns en beskrivning över hur man gör:

<https://www.pcfforall.se/article/1957685/guide-sa-aktiverar-du-digitalt-id-kort-i-bank-id.html>.

Använd rösten för att skriva i Windows

Det finns en ny funktion i Windows som medger att du kan diktera så skriver Windows ut det så säger. Tjänsten är på svenska i Windows 11. Det finns även i Windows 10, men där endast på engelska. Du startar röstskrivningsfunktionen med två tangenter när du befinner dig i ett textfält – t.ex. i Word. Så här gör du:

1. Sätt markören i textfältet.
2. Tryck på Windows-tangenten + H.
3. Klicka på mikrofonen på den bild som dyker upp.
4. Börja din diktamen.
5. Texten skrivs in i dokumentet medan du talar. Du kan infoga komma och punkt genom att säga "komma" eller "punkt".
6. När du är klar klickar du på mikrofonen igen.

Om du vill slippa infoga kommatecken när du talar kan du klicka på kugghjulet och välja automatiskt skiljetecken.

Gratis Officepaket

Microsoft Office med Word, Excel, Powerpoint kostar en rejäl slant om man ska köpa programpaketet eller lösa en årsprenumeration på Microsoft 365. Det finns gratisalternativ:

Google erbjuder motsvarande programpaket (Dokument, Kalkylark och Presentationer) online. De är kopplade till Google Drive och nås via www.drive.google.com.

Libre Office har komponenterna Writer, Calc, Impress. Programpaketet går att ladda hem på <https://www.libreoffice.org/download/download-libreoffice/>. Filer som skapas i Libre Office kan öppnas i Microsoft Office och vice versa. Man ser då till att man sparar filerna i doc-format.

Det finns ytterligare alternativ, men dessa två är de vanligaste.

Vid seg dator-start

Det finns olika skäl till att en dator är seg i starten. Om den är gammal och inte har en snabb SSD-disk så tar det längre tid. Ett annat skäl är att flera program startas upp automatiskt när datorn startas. En del av dessa är nödvändiga, t.ex. säkerhetsprogram, andra kan man ta bort från autostart så att de inte belastar datorn i onödan. För att stänga av onödiga program:

1. Skriv Autostart i Windows sökfält.
2. Klicka på Autostartappar.
3. Stäng av de appar som inte behövs vid start av datorn med reglaget På-AV (Windows 11) eller högerklicka på valfritt program och ändra det till Inaktivera (Windows 10).

Mejlhantering

Det finns flera olika Mejl-program och flera olika lagringsställen för mailen. Alla mejl-program tar emot och sänder alla mail. Men de kan ha lite olika funktioner/design.

Mejlen lagras på olika servrar beroende på vad som står efter @.

När man skapar mailadresser föreslås olika domäner beroende på mejlprogram. T.ex. [@gmail.com](mailto:example@gmail.com), [@outlook.com](mailto:example@outlook.com), [@icloud.com](mailto:example@icloud.com).

Har man ett eget domännamn med epost-adresser lagras de där, t.ex. [@seniornet.se](mailto:example@seniornet.se).

Mejlprogram för lokal hantering av mejl

- På iPhone, iPad och Mac är *Mail* standardappen, Apples programvara för mejl.
- Microsofts mejlprogram är *Outlook*. Microsofts email-adresser skapas också som xxx@outlook.com, tidigare även xxx@hotmail.com.
- Googles app för Mejl är *Gmail*. Den finns för alla operativsystem.

För att få mailen att se ut på samma sätt oavsett plattform/apparat rekommenderar jag att använda *Gmail* som mejlprogram på alla apparater, Windows, Apple, Android m.m.

Webbmejl

I stället för att "ta hem" mejlen till sin lokala dator, mobil eller surfplatta kan man läsa mejlen på webben. Om man har en Gmail-adress går man till <https://mail.google.com/> och loggar in på sitt e-mejlkonto. Det kan man göra från vilken dator som helst. Man kan läsa, skriva och skicka mejl på webben. Det går även att ta emot mejl från andra domäner i Googles webbmejl. Hur man installerar dessa framgår av följande länk: <https://enklaknep.se/lagg-till-fler-mailadresser-i-din-gmail/>.

Fixa ID-kort i mobilen

När vi shoppar eller gör bankärenden online går det att identifiera sig med Mobilt Bank-ID. Men det fungerar inte i den fysiska världen. Där har man kunnat identifiera sig med Freja, men nu finns även möjlighet att identifiera sig med Mobilt Bank-ID. För att få ett identitetskort i mobilen behöver du en smart mobil och ett svenskt pass eller nationellt ID-kort. Körkort duger inte.

Så här får du ID-kort i din mobil:

1. Ta fram *pass* eller *nationellt ID*.
2. Öppna *appen Bank-ID* och tryck på den nya ikonen ID-kort.
3. Välj *Aktivera ID-kort*.
4. Läs villkoren och godkänn dem. Tryck på *Gå vidare*.

5. Godkänn att ditt ID-kort sparas i appen genom att skriva under på vanligt sätt (fingeravtryck eller lösenord).
6. Välj *ID-handling*.
7. Kryssa för *Svenskt pass* eller *Nationellt ID-kort*.
8. *Aktivera NFC* (near field communication) i *Inställningsmenyn>Anslutna enheter*.
9. Bekräfta att du har rätt kort med *Ja*, gå vidare.
10. Kameran öppnas och du får scanna baksidan på ID-kortet. När det är klart klicka på *Gå vidare*.
11. "Blippa" ditt id-kort genom att lägga telefonen ovanpå det.
12. Tryck *Starta* och dra telefonen över kortat tills du känner en vibration.
13. Klicka på *Gå vidare*.
14. Välj *Visa ID-kort* för att se resultatet.

Du kan även kolla följande Youtube-film: [ID-kontroll vid utgivning av Mobilt BankID - YouTube](#).

Slipp reklam på datorn och mobilen

Vissa människor är "allergiska" mot annonser som dyker upp här och var när man besöker internet. Det finns inställningar och verktyg som kan ta bort dessa. Det effektivaste sättet är att använda en s.k. *adblocker* i webbläsaren. Den som anses bäst heter *uBlockOrigin* och den finns både för *Google Chrome* och *Edge*. Det finns även webbläsare med inbyggda Adblockers. På mobilen finns t.ex. en webbläsare som heter *Brave*. Alla dessa adblockers kan stängas av om det skulle behövas. Somliga webbplatser kommer nämligen inte att fungera om det finns en adblocker installerad.

Använd adblocker i webbläsaren Edge:

1. Öppna Edge.
2. Klicka på de tre punkterna uppe till höger och Välj *Tillägg*.
3. Klicka på Microsoft Edge Tilläggsplats. Då kommer du till Edge butik med tillägg.
4. I sökfältet längst upp till vänster skriver du uBlock origin och trycker på *Enter*.
5. Klicka på knappen *Hämta* vid sökresultat uBlock Origin.
6. Klicka sedan på *Lägg till*.

Använd adblocker i webbläsaren Google Chrome:

1. Öppna Google Chrome.
2. Klicka på de tre punkterna uppe till höger och Välj Tillägg > Besök Chrome webbstore.
3. Skriv uBlock Origin i sökrutan och klicka på Enter.
4. Klicka sedan på Lägg till.

Använd adblocker i iPhonemobil:

1. Ladda hem appen *Brave Private Web Browser* i App store.
2. Tryck på *Ange som standard*.
3. Tryck på *Förvald app för webbläsare*. Då blir Brave den webbläsare du ska använda vid sökning.
4. Tryck på Brave och gå tillbaka till appen.
5. Om du klickar på *Lejonikonen* (Braves ikon) i överkant på webbläsaren kan du se hur mycket reklam som har blockerats.

Använd adblocker i Androidmobil:

1. Ladda hem appen *Brave Private webbläsare* i Play butik.
2. Välj Brave-appen som standardwebbläsare.

3. Klicka på *Avbryt*.
4. Tryck på adressfältet längst upp i webbläsaren.
5. Välj vilken sökmotor du vill använda t.ex. Google.
6. Tryck på *Spara*-knappen.
7. Om du klickar på *Lejonikonen* (Braves ikon) i överkant på webbläsaren kan du se hur mycket reklam som har blockerats.

Mitt val är att acceptera reklam. Den gör att vi får tillgång till massor av gratistjänster och risken med adblocker är att vissa webbplatser inte fungerar som de ska.

Så får du Google att glömma dig

Google är som ett gigantiskt allvetande lexikon och det gäller tyvärr också kunskaper om dig som privatperson. År 2014 beslutade EU-domstolen att varje enskild medborgare inom EU har rätten att bli borttagen från sökningar som handlar om ditt namn på Google. Google har därför skapat ett verktyg som gör detta möjligt. Det består av ett formulär du ska fylla i med information om vad som konkret ska raderas från Google. När Google har fått en förfrågan kan det ta upp till ett par veckor innan du får svar om din förfrågan har godkänts eller ej. Det är viktigt att känna till att informationen finns kvar på nätet även om den inte syns o Google-sökningar. För att informationen helt ska försvinna från nätet behöver du kontakta den aktuella webbplatsen där informationen finns.

Vill du ta bort uppgifter som visas i Google sök när du skriver ditt "förnamn efternamn" inom citattecken går du in på

<https://support.google.com/websearch/troubleshooter/9685456#ts=2889054%252C2889060>.

Där får du svara på en lång rad frågor innan du slutligen klickar på *Skicka*-knappen. Du får en kvittens och sedan är det bara att vänta på Googles svar.

Ta bort onödiga appar (program) i datorn

Om du vid något tillfälle har installerat en app (ett program) som du inte längre är intresserad av att använda kan du ta bort appen. Gör så här:

1. *Högerklicka på Startknappen*, välj *Inställningar*.
2. Klicka på *Appar > Installerade appar*
3. Bläddra i listan till du hittar den app du vill ta bort.
4. Klicka på de tre prickarna till höger om appen och välj *Avinstallera*.

Var försiktig så att du inte tar bort en app som behövs för att datorn ska fungera. En god regel är att de appar du själv har installerat kan du också ta bort.

Spara ström i mobilen

Om mobilens laddning hart sjunkit till 40% och du inte har möjlighet att ladda den så kan du vidta följande åtgärder för att spara ström:

1. Stäng av mobilens GPS.
2. Stäng av Wi-Fi och Bluetooth.
3. Dra ner mobilens ljusstyrka.
4. Växla till ett mörkt tema.
5. Aktivera mobilens strömsparläge.

Behöver du hjälp att få veta hur man gör detta så besök vår Öppet-hus-hjälp som vi har vissa dagar på Baltzar.

Läsa tidningar och tidskrifter via biblioteket

I *Pressreader* kan du läsa över 7 000 dagstidningar och tidskrifter på ett 60-tal språk från ett stort antal länder. Bland svenska dagstidningar finns till exempel Göteborgs-Posten och Svenska Dagbladet. Tidningarna finns tillgängliga i tre månader. Tjänsten är på engelska.

Du kan använda *Pressreader* i din webbläsare eller som app. Ladda ner appen *Pressreader*. För att komma åt *Pressreader* på din egen dator, mobil eller surfplatta, behöver du:

1. Logga in på biblioteket.se med ditt bibliotekskort.
2. Gå till följande sida: <https://biblioteket.stockholm.se/artikel/pressdisplaypressreader>.
3. Klicka på knappen Länk till *PressReader* längst ner på sidan.

Du behöver inte skapa ett konto hos *Pressreader*. Vissa tidningar blir inte tillgängliga förrän klockan 11. Detta gäller Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten, Hallands Nyheter, Hallandsposten, Strömstads Tidning och Bohuslänningen.

Nix-telefon

Om du har fast telefon har du kanske "nixat" den. Nix-telefon gäller för privatpersoner som uttryckt att de inte önskat bli kontaktade per telefon i marknadsförings-, försäljnings- eller insamlingssyfte. Nix finns även för mobiltelefoner. Så här gör du för att "nixa" ditt mobilnummer:

1. Ring 0772 28 00 00
2. Bekräfta att du vill spärra det mobiltelefonnummer du ringer ifrån genom att trycka "1".
3. Vänta två dagar, ring sedan samma telefonnummer igen.

Mer information hittar du på nix webbplats, <https://nixtelefon.org>.

Res bakåt i tiden

Google maps och *Street view* har funktioner som du kanske inte har bekantat dig med. I *Street view* kan du med ett enkelt klick få verktyget att visa en tidslinje där du väljer det år och den månad då du vill titta närmare på en detalj i gatubilden. Så här gör du:

1. Besök *Google maps* på <https://maps.google.com>.
2. Skriv in en adress och klicka på förstoringsglasat till höger om adressen.
3. Vänster-klicka på den lilla gula figuren nere till höger och dra den till önskad plats på kartan. Släpp sedan musknappen.

Google Street view visar då den senaste bilden på den adressen.

1. Du kan "vrida kameran" genom att hålla ned vänster musknapp på bilden och dra musen uppåt, nedåt, åt höger eller vänster.
2. Du kan också klicka dig fram längs gatan för att byta perspektiv.
3. När du vill återgå till ursprungsbilden klickar du på Esc-tangenten.
4. För att se hur det såg ut tidigare klickar du på *Se fler datum*.
5. Välj ett tidigare år på tidslinjen under bilden. Det finns bilder tillbaka till 2007 då *Google* började fotografera gatubilder.

Omvandla text till versaler eller gemener

Om du har en text som du vill omvandla till enbart versaler eller gemener utan att behöva skriva om texten så kan du göra enligt följande:

1. Markera texten i Word.

2. Klicka på Bokstavsikonen Aa i dokumenthuvudet och välj versaler eller gemener eller t.ex. inledande versal i mening.

Skapa genväg till webbsida på datorns skrivbord

1. Öppna webbläsaren och minska fönstrets storlek så att du också ser skrivbordet.
2. Surfa till den sida du vill spara.
3. Klicka på lilla hänglåset till vänster om webbadressen.
4. Håll musknappen nedtryckt och dra den till skrivbordet.

Genom att klicka på ikonen, trycka på F2 eller lite extra på namnet kan du om så önskas döpa om länken.

Skapa genväg till Specialtecken

Om du ofta använder specialtecken kan det vara en god idé att se till att du kan starta Windows specialtecken från datorns aktivitetslist. Så här kan du göra:

1. Skriv Teckenuppsättning i Windows sökruta.
2. Högerklicka på appen Teckenuppsättning som visas högst upp.
3. Klicka på Fäst i aktivitetsfältet.

Då kan du klicka på ikonen för Teckenuppsättning i aktivitetsfältet varje gång du vill infoga ett specialtecken.

Drunkar du i aviseringar på datorn

Appar/program gillar att skicka meddelanden till dig om allt från mottagna mejl till erbjudanden i webbläsaren. Du kan minska antalet aviseringar på följande sätt:

1. Gå in i Windows Inställningar och välj System.
2. Välj alternativet Meddelanden och åtgärder. I Windows 11 väljer du Aviseringar.
3. I listan som kommer upp bestämmer du vilka program och Windows-verktyg som får skicka aviseringar. Stäng av de du inte vill bli störd av.

Varianter av musklick

En datormus har två knappar för att klicka på och klicket som utförs från knapparna har olika funktioner. *Högerknappen* kan man bara klicka på en gång men *vänsterknappen* kan man klicka en eller två gånger på.

Skillnaden mellan klick på vänster och höger musknapp

Skillnaden mellan vänster och höger musklick är att vänster musklick används för att välja eller markera objekt, medan höger musklick används för att öppna en *meny med alternativ* som är tillgängliga för det valda objektet.

Skillnaden mellan enkelklick och dubbelklick på musens vänsterknapp

En enkelklick på musen innebär att du trycker på vänster musknapp en gång, medan en dubbelklick innebär att du trycker på vänster musknapp två gånger snabbt efter varandra. *Enkelklick* används för att välja eller markera objekt, medan *dubbelklick* används för att öppna objekt eller utföra en funktion som är tillgänglig för det valda objektet.

Skriva ut från mobilen

Om du har en trådlös skrivare kan du skriva ut från mobilen. Mobilen och skrivaren måste vara anslutna till samma nätverk. Du kan använda skrivartillverkarens egen app när du skriver ut från mobilen men det går även att skriva ut direkt från mobilens inställningar, både i Android- och iPhone-mobiler. Gör så här:

1. Öppna den fil du vill skriva ut på mobilen.
2. Tryck på *Dela-symbolen* och skicka filen för utskrift. Ev. kan du behöva klicka på *Mer* först.
3. Klicka därefter på *Cloud Printer* och därefter på *Print*.

Om du inte har en trådlös skrivare kan det gå att skriva ut från mobilen om skrivaren har en vanlig nätverkskontakt. Anslut skrivaren till det trådlösa nätverket med en nätverkskabel. Därefter följer du punkterna 1-3 ovan.

Skapa ordning på datorns skrivbord

1. Högerklicka på en tom plats på skrivbordet.
2. Välj Tema och därefter Inställningar för skrivbordsikoner.
3. Välj de ikoner du vill ha på skrivbordet. Papperskorgen kan t.ex. vara bra att ha. Klicka på OK.
4. Högerklicka på skrivbordet igen och därefter på Visa.
5. Se till att ordna *ikoner på skrivbordet automatiskt* inte är iverksam. Bocka i stället för Justera ikoner mot rutnät.
6. Lägg genvägar på skrivbordet i logiska grupper, t.ex. bilder i ett hörn, dokument i ett annat hörn.

Ändra bakgrunden på datorns skrivbord

1. Högerklicka på en tom plats på skrivbordet.
2. Klicka på *Anpassa*.
3. Välj menyalternativet *Bakgrund*.
4. Välj antingen en av standardbilderna eller klicka på *Bläddra bland foton* för att välja en ny bild på din hårddisk.

Digitala vykort

Skapa dina egna vykort och skicka dem med vanlig post

- *Riktiga vykort* är Postnords tjänst där man kan skapa egna vykort som sedan skickas till mottagaren med vanlig post. Kostnaden varierar beroende på vykortets storlek men en vanlig vykortstorlek kostar 25 kronor. Tjänsten finns på: <https://riktigavykort.postnord.se/sv/>.
- *Skicka vykort* har en tjänst där man kan skapa egna vykort och skicka dem med vanlig post. Kostnaden beror på hur många man beställer 1-4 vykort kostar 22 kronor/styck. Tjänsten finns på: <https://skickavykort.se/>.
- *My Postcard*: <https://www.mypostcard.com/sv/>. Kostnad 2,99 Euro (34 kronor)/styck.

Nöjer man sig med att skicka färdiga vykort digitalt finns det flera gratistjänster:

- <https://www.dinstartsida.se/vykort/>
- <https://gratisvykort.se/>
- <https://www.digitalavykort.se/>.

Göra datorn lättare att använda

Windows hjälpmedel

Windows verktyg för att anpassa datorn efter dina ögon heter *Hjälpmedel* både i Windows 10 och Windows 11. Så här hittar du till Windows Hjälpmedel:

1. Högerklicka på Startknappen och välj *Inställningar*.
2. Klicka därefter på *Hjälpmedel*.

Öka kontrasten på skärmen

- Öppna *Hjälpmedel*.
- Välj *Högkontrast* (Windows 10), *Kontrastteman* (Windows 11).
- *Aktivera Högkontrast* (Windows 10), Välj lämplig kontrast på rullgardinsmenyn (Windows 11).
- Ställ in de färger som passar dig bäst.
- Därefter kan du vid behov aktivera och stänga av högkontrast med *Alt + vänster Shift + Print Screen*.

Gör musen tydligare på skärmen

- Öppna *Hjälpmedel* (se föregående medlemsbrev).
- Välj *Muspekaren* (Windows 10), *Muspekare och pekare* (Windows 11).
- Dra reglaget för att göra muspekaren större. Du kan också ändra färg på den.

Använd färgfilter och se foton bättre

- Öppna *Hjälpmedel* (se föregående medlemsbrev).
- Välj *Färgfilter*.
- Vid *Aktivera färgfilter* aktiverar du funktionen med reglaget. Bilden växlar till svartvitt, som är Windows alternativa standardfärgfilter. Längre ner på sidan kan du välja andra färgfilter.

Gör text enklare att se

Windows 10

1. Öppna *Hjälpmedel* (se tidigare medlemsbrev).
2. Välj alternativet *Bildskärm*.
3. Justera textstorleken med reglaget.
4. Bekräfta med *Verkställ*.

Windows 11

1. Öppna *Hjälpmedel* (se tidigare medlemsbrev).
2. Välj *Textstorlek*.
3. Justera textstorleken med reglaget.

Gör det enkelt att hitta din textmarkör

Windows 10

1. Öppna *Hjälpmedel* (se tidigare medlemsbrev).

2. Välj *Textmarkör*.
3. Aktivera *Textmarkörindikatorn*.
4. Justera textmarkörens storlek med reglaget.
5. Ändra även färgen om så önskas.

Windows 11

1. Öppna *Hjälpmedel* (se tidigare medlemsbrev).
2. Välj *Textmarkör*.
3. Aktivera *Textmarkörindikatorn*.
4. Justera textmarkörens storlek med reglaget.
5. Ändra även färgen om så önskas.

Så använder du Windows zoom

Zoomverktyget i Windows heter *Förstoringsglaset*. Med hjälp av det kan du förstora innehållet på skärmen – och även få det uppläst.

1. Öppna *Hjälpmedel* (se tidigare medlemsbrev).
2. Välj *Förstoringsglaset* och Aktivera det.
3. Välj lämplig standardprocentsats lite längre ner.

När du behöver zooma eller få texten uppläst:

1. Tryck du på **Windows-tangenten** och **+** på tangentbordet. Då öppnas förstoringsglaset.
2. Tryck på **plus-tecknet** för att förstora innehållet på skärmen i de steg du tidigare valt.
3. Markera text på skärmen och klicka på pilen till höger på Förstoringsglaset så läses texten upp.
4. Med kortkommandot **Windows-tangenten + Esc** återgår du till normal visning.

Låt datorn läsa upp texten på skärmen

Om något på skärmen inte går att läsa har du möjlighet att få texten uppläst. Kom ihåg att sätta på ljudet i datorn via högtalarikonen till höger i aktivitetslistan.

Windows 10 och 11

1. Öppna *Hjälpmedel* (se tidigare medlemsbrev).
2. Välj *Skärmläsaren*.
3. Aktivera det översta reglaget (Aktivera Skärmläsaren).
4. Du aktiverar och stänger av uppläsaren med *Windows-tangenten + Ctrl + Retur (Enter)*.

Flytta bilder från mobil till dator

Den absolut vanligaste frågan vi får i SeniorNet Kungsholmen är: Hur flyttar jag bilder från mobilen till datorn? Det finns flera olika sätt att gå tillväga och vi har haft tematräffar kring detta och hjälpt många att flytta bilder via vår IT-hjälp.

Nu har det kommit ett nytt sätt att flytta bilder som – när det väl är förberett – gör det mycket enkelt att flytta bilder mellan mobil och dator. I iPhone har man kunnat använda *Airdrop* och nu har motsvarande tjänst med namnet *Närledning* kommit till androidmobilerna.

I PC för Alla har det stått en artikel kring hur man använder *Närledning*. Det krävs en del förberedelser som kan vara svåra att genomföra för den som är digitalt ovan. Jag har följt instruktionerna och fick det att fungera utan problem.

Skapa en sidbrytning i ett Worddokument

Du behöver inte trycka på en massa radmatningar för att få en ny sida i ett Worddokument. Du kan infoga en sidbrytning genom att göra enligt följande:

1. Ställ markören där du vill ha sidbrytningen.
2. Klicka på *Layout >Brytningar < Sida*. Då införs en sidbrytning.

Det går även att klicka på Ctrl + Enter för att få en sidbrytning.

Redigera pdf-filer

Ett sätt att redigera pdf-filer utan något extra program är att öppna dem i Google docs.

Så här gör du:

1. Spara filen i Google Drive.
2. Högerklicka på filen i Google Drive.
3. Välj *Öppna med Google Dokument*.
4. Gör dina ändringar.
5. Spara filen genom att klicka på *Arkiv och Ladda ner*.
6. Välj det filformat du vill spara (doc, pdf, txt etc.).

Gå till <https://docs.google.com/document/u/0/>

Skapa ordning på datorns skrivbord

1. Högerklicka på en tom plats på skrivbordet.
2. Välj Tema och därefter Inställningar för skrivbordsikoner.
3. Välj de ikoner du vill ha på skrivbordet. Papperskorgen kan t.ex. vara bra att ha. Klicka på OK.
4. Högerklicka på skrivbordet igen och därefter på Visa.
5. Se till att ordna *ikoner på skrivbordet automatiskt* inte är i bockat. Bocka i stället för Justera ikoner mot rutnät.
6. Lägg genvägar på skrivbordet i logiska grupper, t.ex. bilder i ett hörn, dokument i ett annat hörn.

Artificiell intelligens (AI)

Skapa text med artificiell intelligens

Det är inne att tala om *artificiell intelligens*. *ChatGPT* är en fascinerande och imponerande artificiell intelligens som kan svara på alla tänkbara frågor och uppgifter, men den är också lite skrämmande. *ChatGPT*-roboten har bl.a. använts av studenter för att skapa avancerade önskade texter utan att de själva behöver skriva dem.

Vill du själv kolla kan du:

1. Gå in på <https://chat.openai.com/chat>.
2. Skapa ett konto (Sign up). Det är kostnadsfritt.
3. Klicka på *New chat* överst till vänster.
4. I rutan som kommer upp längst ner skriver du din fråga. Skriver du på svenska får du svar på svenska.

Jag ställde några frågor och fick följande svar.

Fråga: Vilken hjälp kan SeniorNet ge?

Svar: Seniornet är en ideell organisation som syftar till att hjälpa äldre personer att lära sig använda teknik och datorer. Organisationen erbjuder utbildning och stöd för att förbättra äldres digitala färdigheter och öka deras tillgång till information och kommunikation via internet. Genom Seniornet kan äldre personer lära sig att använda datorer, surfplattor, mobiltelefoner och andra digitala enheter, samt lära sig använda internet, sociala medier och andra digitala verktyg på ett säkert och effektivt sätt.

Fråga: När kommer våren?

Svar: Vårens början varierar beroende på var i världen man befinner sig. I allmänhet inträffar våren under mars, april och maj på norra halvklotet, medan den inträffar under september, oktober och november på södra halvklotet. Exakt när våren börjar beror på en mängd faktorer, inklusive lokalt klimat och väderförhållanden.

Fråga: Hur många dagar är det till midsommarafton? Frågan ställdes 11/2.

Svar: Det beror på vilket datum det är idag. Midsommarafton infaller alltid på en fredag mellan 19 och 25 juni. Om dagens datum är till exempel den 11 februari 2023, så återstår det cirka 129 dagar till midsommarafton.

Jag bad också text-roboten skriva en uppsats om ryggon och fick en dryg A4-sida med en helt vettig text kring detta ämne.

Här kan du läsa mer om ChatGPT: <https://www.breakit.se/artikel/35246/vad-ar-chatgpt-och-varfor-ska-man-ha-koll-pa-det-har-ar-svaret?>

Nyttan med en textrobot

Efter förra veckans text kanske någon undrar vad vi ska med en textrobot till. Microsoft har "importerat" en textrobot i sin sökmotor *Bing* vilket innebär att när man gör en sökning på *Bing* så ser den artificiella intelligensen till att man får ett svar på sin fråga i stället för att man ska undersöka ett antal länkar som kommer upp. Denna funktion är ännu bara på teststadiet och finns i nuläget inte tillgänglig för gemene man. Vill du testa redan nu, se

<https://www.bing.com/new?form=MY028Z&OCID=MY028Z>. Du kan också installera Microsoft Bing App i din mobil och göra sökningar där. Sannolikt kommer även Google att använda artificiell intelligens i sin sökmotor framöver.

Skapa bilder med AI-robot

Förra veckan beskrev jag hur man med artificiell intelligens kan skapa texter med en chat-robot. Du som skapade ett användarkonto på <https://chat.openai.com/chat> kan använda det även för att skapa bilder på <https://openai.com/dall-e-2/>. När du går in på den adressen och loggar in med samma inloggningsuppgifter du skapade för chat-roboten så kan du önska dig en bild och därefter klicka på *Generate*. Jag bad bild-roboten ta fram olika naturbilder och det fungerade bra. Sämre fungerade det med känslor. När jag skrev skam fick jag bilder jag inte kunde förknippa med skam men när jag skrev det på engelska shame fick jag fyra förslag på bilder som utmärkt beskrev en människa som skäms. Ett gott råd är således att skriva din beställning på engelska om du inte får en bild som stämmer med det du har begärt.

Fråga Bing (Bing-chat) i webbläsaren Edge

I senaste versionen av webbläsaren Edge finns det en ikon för *sökmotorn Bing (b)* längst upp till höger. Om du klickar på den kan du ställa vilken fråga som helst längst ner i rutan som kommer upp. Du kan också föra en konversation med denna chat-robot som är baserad på artificiell intelligens.

Skapa bilder med AI inifrån webbläsaren Edge

Microsoft har nu lagt till *Open AI:s Dall-E* till sin söktjänst Bing. Något som gör det möjligt för användare att generera bilder direkt från text via Bing Image Creator. Funktionen kommer inledningsvis att rullas ut till förhandsanvändare av desktop- och mobilversionen av Bing via Edge. De som inte är förhandsanvändare kan testa verktyget via bing.com/create.

Är AI något för en pensionär?

Senaste veckorna har jag presenterat Chat GPT baserad på artificiell intelligens. Nu har jag frågat min nya samtalspartner chat-roboten: *Vad ska man ha AI till som pensionär?* Och jag fick följande svar:

”AI kan ha flera användningsområden för en pensionär. Här är några exempel:

1. *Hälsa och välbefinnande:* AI kan användas för att övervaka hälsotillstånd och ge påminnelser om medicinering och läkarbesök. Det kan också användas för att rekommendera lämpliga kost- och träningsprogram baserat på individuella behov.
2. *Säkerhet:* AI-baserade säkerhetssystem kan hjälpa till att övervaka hemmet och identifiera ovanliga aktiviteter, vilket kan ge en känsla av trygghet för äldre människor.
3. *Social interaktion:* AI-baserade chatbots kan fungera som en virtuell vän som kan prata med pensionärer, ge råd eller helt enkelt vara en följeslagare.
4. *Hushållsarbete:* AI-baserade robotar kan hjälpa till med enklare hushållsuppgifter som att dammsuga eller diska, vilket kan avlasta pensionärer som kanske har begränsad rörlighet eller styrka.
5. *Underhållning:* AI-baserade musik- eller videospel kan hjälpa pensionärer att hålla sig engagerade och aktiva och ge ett sätt att roa sig på fritiden.
6. *Finanser:* AI kan användas för att övervaka och förutsäga ekonomiska trender och ge råd om hur man bäst investerar sina besparingar för att säkra en stabil ekonomisk framtid.

Sammanfattningsvis kan AI användas för att förbättra livskvaliteten och ge stöd och assistans på många sätt för pensionärer.”

Baksidor med Artificiell intelligens

Efter all information om artificiell intelligens kan det vara läge att också informera om risker med AI.

Källkontroll

När vi idag söker på Google är det lätt att se vem som är källan, men med tjänster som Chat GPT försvinner den här möjligheten. När du får en färdigskriven text har du ingen aning om vem som är den egentliga avsändaren.

Felaktigheter

I extrema fall kan den som exempelvis förtalar någon dömas till två års fängelse. Men vem tar ansvar för att korrigerar robotens fel? Och vem ska sättas i fängelse om roboten förtalar? Än så länge finns det fler frågor än svar.

Fusk

AI-tjänster öppnar helt nya möjligheter för fusk, och än så länge har utbildningsvärlden inte hunnit anpassa sig till det nya läget. AI har t.ex. klarat juristexamen vid University of Minnesota och MBA-provet från en av de bästa handelshögskolorna i världen, Wharton.

Upphovsrätt

Chat GPT skapar inga egna texter. Den bearbetar information som andra har skrivit. Problemet är att det här sker utan att uphovsmännen får någon ersättning. På sikt är det här en jätteutmaning – även för ai-tjänsterna själva. För att de ska fungera krävs att någon skriver originaltexterna och skapar originalbilderna. Frågan är vem som vill göra det när de inte får betalt.

Förra veckan beslutade italienska dataskyddsmyndigheten att begränsa Chat GPT. Den ska t.ex. inte kunna användas av personer under 13 år. Fler begränsningar lär följa.

Skapa musik med AI

Beatbot på www.beatbot.fm, är en AI-tjänst som skapar musik. Du skriver en text och anger hur du vill att musiken ska låta. Efter en stund spelas din låt upp.

Internetstiftelsens AI-utbildning

Internetstiftelsen har inlett en satsning på utbildning om AI. Läs mer om denna här <https://internetstiftelsen.se/om-oss/press/pressmeddelanden/internetstiftelsen-vill-lara-fler-om-ai-slapper-ny-kunskapsatsning/>.

Här finns en direktlänk till *Internetstiftelsens grundkurs* i AI: <https://internetkunskap.se/grundkurs-i-ai/>.

Skriv ut ljudfil med AI

Du kan skriva ut en ljudfil med Good Tapes tjänst på www.mygoodtape.com. Den tjänsten använder AI för att skriva ut den text du talat in och sparar som ljudfil. Du laddar upp din ljudfil i Good Tapes tjänst och väljer svenska.

Spara respektive inte spara sökningar i ChatGPT

Om du har använt Chattroboten *ChatGPT*, som jag informerat om tidigare, så sparas dina sökningar i tjänsten. Det går dock att använda tjänsten utan att dina sökningar sparas. Då loggar du in på ChatGPT och klickar på de tre prickarna till höger om ditt namn och därefter på *Settings* (Inställningar). Klicka sedan på *Data controls* och inaktivera tjänsten *Chat history & training*.

Googlesökningar med hjälp av AI

Inom en snar framtid kommer Googles sökresultat att ha skapats av artificiell intelligens. Skillnaden från traditionella Google-sökningar är att resultaten skapas som en kombination av text, video, bilder m.m. i ett komplett sökresultat.

Google maps kommer snart att använda artificiell intelligens för att man ska kunna planera rutter efter väderleksrapporter och trängsel. AI kommer även att användas för att koppla ihop Street-view och flygfoton.

Google foto kommer att förses med en ai-influerad Magic Editor för redigering av bilder.

Lyssna på sommarpratarna om AI

AI-forskaren Max Tegmark talade om riskerna och möjligheterna med den snabba utvecklingen inom AI. Du kan lyssna på programmet här: <https://sverigesradio.se/avsnitt/max-tegmark-sommarpratarna-2023>.

AI i din androidmobil

En smidig lösning är att skaffa appen Bing Chat. Det här är en app från Microsoft, och den har funktionaliteten från Chat GPT inbyggd. Att komma igång med den är enkelt:

- Ladda hem appen från mobilens inbyggda appbutik (Google Play Butik eller App Store).
- Logga in med ett Microsoft-konto.
- Starta Bing-appen.

När det här är klart är det bara att klicka på Bing-ikonen (b) längst ned på skärmen så öppnas ett chattfönster. Du kan nu ställa frågor (t.ex. Hur många människor bor i Oxelösund?) eller ge Bing konkreta uppgifter (Skriv t.ex. ett tacktal för en sommarfest).

Rita med hjälp av Artificiell intelligens.

Autodraw passar alla som är riktigt usla på att rita. Detta ritprogram tar nämligen hjälp av artificiell intelligens för att identifiera vad den tror att du avsåg att rita. Ritar du ett fult ansikte och trycker *Autodraw* och väljer något av de alternativ som finns i överkanten efter "Do you mean" så förvandlas din teckning till en snyggare variant. Testa på www.autodraw.com.

Chat-robot för vardagssamtal

ChatGPT utmanas av Pi. Den nås via www.heypi.com/talk. Medan ChatGPT är mest till för att skriva uppsatser är Pi mer avsedd för vardagliga samtal. När du startar Pi kan du välja att samtalet förs på svenska. Det krävs inget konto och ingen inloggning.

AI eller människa?

Utvecklingen av chatrobotar gör att det kan vara svårt att avgöra ifall man pratar med en ai-robot eller en människa. Du kan testa dig själv på sajten Human or not (www.ai.humanornot.ai). Här får du chatta under två minuter med något som kan vara antingen en ai-robot eller en riktig människa och din utmaning är att avgöra vad det är du pratar med.

Chatta med din pdf-fil

Om du har en lång text i en pdf-fil kan du få hjälp av *artificiell intelligens* att hitta fram till det du söker. Gå in på www.chatpdf.com och ladda upp filen. Jag laddade upp ett av mina bokmanus och fick en sammanfattning på vad manusfilen innehöll samt förslag på frågor jag som exempel kan ställa till texten. Allt på några få sekunder.

Skriv skrivstil med AI

På webbplatsen www.calligrapher.ai kan du låta artificiell intelligens skriva din namnteckning eller valfri text i skrivstil. Skriv in texten i fältet längst ner och välj mellan 9 olika stilar längst upp till höger och klicka därefter på Write!

Skapa bilder i artificiell intelligens

I appen *Wombo Dreams*, som finns för såväl Android som iOS, används artificiell intelligens för att skapa bilder som du beskriver i text. Ladda ner appen, öppna den, tryck på +-tecknet och skriv vilket motiv du vill att Dream ska rita. Tryck därefter på Create och du får en bild. Du kan trycka på *Edit with text* och lägga till text om du inte är nöjd med bilden. Appen är gratis men kostar 130 kronor om du vill slippa reklam och få fler funktioner.

Använd Artificiell intelligens för att förbättra dina texter

Om du inte känner dig så bekväm med att skriva texter på svenska, kan Chat GPT vara ett utmärkt hjälpmedel. Mata bara in din text och be Chat GPT att korrekturläsa. Den stavar bra, och oftast blir det rätt med prepositioner och syftningar med mera. Skriv bara:

Korrekturläs detta: [din text]

så matar Chat GPT snabbt ut en korrläst version. Om du känner att din text inte är så bra till att börja med kan du skriva

Korrekturläs och språkförbättra denna text: [din text].

Skriva formella brev med Artificiell intelligens

Om du inte är så van att formulera dig i text och t.ex. vill klaga på något, skriva till ditt försäkringsbolag eller liknande kan du låta ChatGPT formulera brevet åt dig. Din order till ChatGPT kan t.ex. vara:

Skriv ett brev till försäkringsbolaget om varför du inte ska betala någon självrisk, då bilolyckan inte var ditt fel. Du låg i ytterfilen i rondellen och skulle fortsätta till nästa avfart då din motpart, som låg i innerfilen, bestämde sig för att svänga av och körde in i dig.

Inslag om Artificiell Intelligens i TV4:s Nyhetsmorgon

I måndagens Nyhetsmorgon i TV4 förekom ett inslag om *AI-genererade röster*. Helt fantastiskt men också skrämmande. Titta på det 12 minuter långa inslaget på följande länk:

<https://www.tv4play.se/klipp/1f7c3536cee5f7f9ae5b/ai-tekniken-forts%C3%A4tter-passera-gr%C3%A4nser-det-h%C3%A4r-%C3%A4r-ju-l%C3%A4skigt?playlist=4IAYFJFU8GOuFhXQixbO>.

Skapa bilder ur tomma intet

Moderskeppet är en utbildningsinstitution som förra veckan hade en framställning om hur man skapar bilder ur tomma intet med hjälp av Artificiell intelligens. Vi var tusen deltagare och nu finns seminariet, som är en halvtimme långt, att ta del av på:

<https://moderskeppet.webinargeek.com/webinar/replay/L3yPAuOf-VT4E0Q19w0Yy9Y6AjW3W6LR6szyVOezaZU/>.

ChatGPT för nybörjare

Moderskeppet hade förra veckan en framställning om hur man skapar texter med hjälp av Artificiell intelligens. Vi var tusen deltagare även denna gång och nu finns seminariet, som är en halvtimme långt, att ta del av på:

<https://moderskeppet.webinargeek.com/webinar/replay/i4pZJ8U1rpvfwHk74ltzp-SFmJqoXxS4UX0bdkt9eC4/>.

En skriftlig beskrivning finns på: <https://moderskeppet.se/wp-content/uploads/2023/11/Webbinar-Moderskeppet-Mattias2023.pdf>.

ChatGPT hittar du på <https://openai.com>. Du måste skapa ett konto där för att använda verktyget. Det finns två versioner av ChatGPT just nu, båda är bra och värdefulla. GPT3.5 – Cirka ett år gammalt och helt gratis. GPT4 – Kom våren 2023 och är snäppet vassare på många sätt. Kostar \$20 i månaden. När du ska lära dig ChatGPT fungerar v3.5 utmärkt.

Säkerhet

Säkerhetskollen

Bedrägerier och brott mot äldre har ökat kraftigt under de senaste åren. För att du ska känna dig tryggare – i mobilen, hemtelefonen och hemmet har Stöldskyddsföreningen tagit fram tips och råd. Råden riktar sig till dig som äldre och dig som anhörig som vill hjälpa nära och kära. SeniorNet Sweden har ett samarbete med Stöldskyddsföreningen.

[Stoppa bedragaren.pdf](#)

Stöldskyddsföreningen

<https://sakerhetskollen.se/senior>

Hänglåset i webbläsarens adressfält

Hänglåset i adressfältet i webbläsaren garanterar inte att själva webbplatsen är säker, endast att anslutningen till webbplatsen är säker. Man bör inte göra någon betalning eller penningtransaktion på en webbplats som inte visar ett hänglås framför webbadressen.

God regel

Det finns en god regel som man alltid bör ha i bakhuvudet när man möter olika budskap i mejl, via telefon från okända avsändare, popup-rutor på dataskärmen m.m.

Testa om hemladdad app är virusinfekterad

Om du laddar hem en fil till datorn hamnar den i en mapp som heter *Hämtade filer*. Om du är osäker på om filen innehåller virus kan du testa den på www.virustotal.se.

Det som låter för bra för att vara sant är nog inte sant!

Antivirusprogram i datorn

När man köper en ny dator händer det att t.ex. antivirusprogrammet MacAffe är förinstallerat i en provversion och att du efter provtiden får uppmaning att betala för att antivirusprogrammet ska fungera. I Windows finns ett inbyggt antivirusprogram – *Defender* – så du behöver inte ha något extra antivirusprogram. Du kan avinstallera MacAffe och det kommer upp information om att du måste betala för programmet. För att kolla Windows eget antivirusprogram går du in i *Inställningar* > *Sekretess och Säkerhet* > *Windows-säkerhet* (i Windows 11). Där kan du se om du är skyddad och det inte krävs någon ytterligare åtgärd.

Vid köp i webbhandel

1. **Kolla att hänglåset syns längst till vänster i adressraden** – det innebär att anslutningen är säker men är ingen garanti för att webbplatsen är seriös/säker.
2. **Kolla webb-butikens äkthet** – titta noga på den adress i adressraden som kommer upp när du klickat på en eventuell länk till webb-butiken. Ser den konstig ut (t.ex. www.ellos.se.verksamhet.org) så sök på butikens namn (i detta fall Ellos) och välj det sökresultat som ser ut att gå till butikens riktiga webbadress (i detta fall www.ellos.se).
3. **Kolla webb-butikens seriositet** – finns det kontaktinformation (organisationsnummer, e-postadress m.m.) på sidan? Finns stämpeln Trygg E-handel på webbplatsen (Den finns t.ex. på Adlibris.com).
4. **Kolla betalningsprocessen** – om du behöver autentisera dig med t.ex. mobilt bank-ID eller FrejaID.

Betalning via Klarna är ur säkerhetsperspektiv inga problem.

Det är skillnad på *webb-butiker* och *marknadsplatser*. Fyndiq.se och Cdon.se är exempel på marknadsplatser. De har inga varor att skicka utan förmedlar köp till andra e-handelsplatser. De kan därmed inte garantera vad som sker på dessa e-handelsplatser. Jag har själv köpt en hel del på Fyndiq och det har fungerat utmärkt, även i ett fall med återköp av varan.

Testa om hemladdad app är virusinfekterad

Om du laddar hem en fil till datorn hamnar den i en mapp som heter *Hämtade filer*. Om du är osäker på om filen innehåller virus kan du testa den på www.virustotal.se.

Kontrollera om dina lösenord har läckt

Metod 1

Google har skapat en ny funktion i Chrome som hjälper dig att undersöka om dina lösenord har läckt.

1. Skriv *chrome://settings/passwords* i Google Chromes adressfält.
2. Tryck på *Enter/Retur*.
3. Klicka på *Kontrollera lösenorden*.

Då får du en lista på *Utsatta lösenord* respektive *Svaga lösenord*.

Om du klickar på *Ändra lösenord* kommer du till tjänstens hemsida där du kan ändra lösenordet.

Metod 2

Ett annat sätt är att göra det via Google som har skapat en ny funktion i Chrome.

1. Skriv *chrome://settings/passwords* i Google Chromes adressfält.
2. Tryck på *Enter/Retur*.
3. Klicka på *Kontrollera lösenorden*.

Då får du en lista på *Utsatta lösenord* respektive *Svaga lösenord*.

Om du klickar på *Ändra lösenord* kommer du till tjänstens hemsida där du kan ändra lösenordet.

Lösenord

Vet du att

- ett lösenord som har endast 6 tecken går att knäcka på 5 sekunder av en lösenordsknäckare

- ett lösenord som har 10 tecken tar 5 år att knäcka
- ett lösenord som har 13 tecken tar 2 miljoner år att knäcka.

Uppgifterna finns på <https://itigic.com/sv/how-long-does-it-take-to-hack-or-crack-a-password/>.

Detta gäller under förutsättning att lösenordet innehåller stora och små bokstäver, tecken och siffror. Om det bara innehåller siffror eller små bokstäver går det betydligt fortare än så att knäcka ett lösenord.

Lösenord ska vara

- **unika** (endast förekomma på ett ställe)
- **inte tidigare läckta** (kolla på <https://haveibeenpwned.com>)
- **långa** (helst 12 tecken eller flera)
- **opersonliga** (inga namn på personer, gatuadresser – information som är tillgänglig på t.ex. sociala medier)
- **innehålla stora och små bokstäver, siffror och tecken.**

Det viktigaste lösenordet du har är lösenordet till ditt e-post-konto.

Kontrollera om ditt lösenord har läckt

Om du vill ta reda på om ditt lösenord är läckt kan du besöka [Have I Been Pwned: Check if your email has been compromised in a data breach](#). Framgår det att lösenordet är läckt så byt genast lösenord. Du kan under texten Notify me i menyn även be denna webbplats att skicka ett meddelande till dig när de upptäckt läckage av ditt lösenord.

Ett annat sätt är att göra det via Google som har skapat en ny funktion i Chrome:

1. Skriv *chrome://settings/passwords* i Google Chromes adressfält.
2. Tryck på *Enter/Retur*.
3. Klicka på *Kontrollera lösenorden*.

Då får du en lista på *Utsatta lösenord* respektive *Svaga lösenord*.

Om du klickar på *Ändra lösenord* kommer du till tjänstens hemsida där du kan ändra lösenordet.

Komma ihåg lösenord

Säkra lösenord är oftast så krångliga att de inte går att komma ihåg. Eftersom man inte ska ha samma lösenord överallt behöver man ha en strategi när man ska logga in på olika ställen så att det blir rätt lösenord. Det finns olika lösningar:

- Det enklaste sättet är att ha en *anteckningsbok* som man förvarar säkert och inte tillsammans med datorn. Skaffa gärna en anteckningsbok med ett register. Det är lättare att hitta aktuellt lösenord om man t.ex. kan leta under bokstaven E för e-postadressens lösenord.
- Spara lösenord i *webbläsaren*. När man loggar in på en webbplats man tidigare inte har besökt får man ofta frågan om man vill spara lösenordet. Svarar man Ja sparas det i webbläsaren. Det är inte att rekommendera.
- Använda s.k. *lösenordshanterare*. En sådan som rekommenderas är *Bitwarden* (<https://bitwarden.com/>). Där skapar man ett användarkonto med ett långt och säkert lösenord. Därefter kan man spara alla övriga lösenord i Bitwarden och behöver endast komma ihåg lösenordet till Bitwarden. På Youtube finns instruktionsfilmer (på engelska) om Bitwarden t.ex.

Bitwarden Tutorial For Beginners - How To Use Bitwarden For Newbies 2022:

<https://www.youtube.com/watch?v=fChJVCYKhxU>.

Se gärna Karl Emil Nikkas timslånga föreläsning *Säkra lösenord och lösenordshantering* på Youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=fChJVCYKhxU>.

Annonser på nätet eller i e-posten

Klicka inte på en annons i ett sökresultat på nätet. Gå istället till den webbplats som anges i annonsen om du är intresserad av vad som erbjuds. Det går att stänga av annonser med s.k. *Annonsblockerare*. En sådan är [uBlock Origin - Free, open-source ad content blocker](#). En annan är **Adblock** ([AdBlock — den bästa annonsblockeraren - Chrome Web Store \(google.com\)](#)). Det går också att surfa via **DuckDuckGo** [DuckDuckGo — Personlig integritet, förenklad](#). Där kan man stänga av annonser. Inget av detta behövs om man tar för vana att inte klicka i annonser. Länkar i annonser leder ibland till skumma webbplatser.

Karl Emil Nikkas säkerhetsföreläsning

Nu finns Karl Emil Nikkas oerhört uppskattade föreläsning "Bli säker på nätet" den 17/2, tillgänglig för medlemmar i SeniorNet.

Det finns både en sammanfattning av föreläsningen och möjlighet att ta del av inspelningen från seminariet. Du hittar informationen på hemsidan <https://seniornet.se/karl-emil-nikka-17-2/>. Du behöver vara inloggad för att ta del av informationen.

Stort tack till Karl Emil Nikka för en fantastisk föreläsning och för den fina möjligheten att få ta del av både presentationen och inspelningen. Du behöver skapa ett konto på Nikka Systems Academy för att få tillgång till inspelningen. Men allt om det står i "*Sammanställning och frågesvar från SeniorNet Sweden-föreläsning 17:e februari 2023*", som du når via ovanstående länk.

Obs! Registreringslänken och inbjudningskoden är enbart för medlemmar i SeniorNet Sweden. Registreringslänken och inbjudningskoden får inte delas med utomstående.

Webbläsaren Internet Explorer

Microsofts tidigare webbläsare *Internet Explorer* har nu gått i graven. Det innebär att det inte längre kommer några säkerhetsuppdateringar. Om du fortfarande använder Internet Explorer är det således hög tid att byta till Google Chrome eller Edge.

Svensk handels varningslista för bluffakturor

Bluffmejl ger sig ofta ut för att komma från olika företag. Ibland kan det vara svårt att avgöra om det är bluff eller inte. Svensk handels varningslista varnar för bluffakturor, företag med oseriösa försäljningsmetoder och för erbjudanden eller utskick som kan uppfattas som vilseledande. Att ett namn saknas på listan är dock ingen garanti för att verksamheten är seriös. Var alltid vaksam! Du hittar listan på <https://www.svenskhandel.se/sakerhetscenter/varningslistan>.

Säkra din webbläsare

Nätet är fullt av hot skapade av personer som vill infektera din dator. Precis som verklighetens virus och bakterier kan de inte ses med blotta ögat. Genom att installera tillägget *uBlock Origin* i din webbläsare kan du "vaccinera" din dator mot olika typer av angrepp. uBlock finns för webbläsarna: Chrome, Edge, Firefox, Brave, Opera och Safari.

uBlock blockerar webbplatser som innehåller skadlig programvara så att dina personuppgifter och dina data förblir säkra. Om du klickar på en länk som innehåller skadlig kod blir du varnad. Tillägget gör dig dessutom lite mindre synlig på nätet och blockerar s.k. trackers som följer vad du gör. I Google Chrome installerar man det genom att klicka på de tre punkterna uppe till höger och därefter på *Fler verktyg > Tillägg*. Där kan man söka efter uBlock och aktivera det. I Edge klickar man på de tre prickarna och därefter på *Tillägg>Hantera tillägg* där du kan söka efter uBlock.

En komplikation som kan inträffa när du har installerat uBlock är att vissa webbplatser inte är tillgängliga. Jag har t.ex. råkat ut för att Svenska Dagbladets pdf-version inte gick att få fram förrän jag avblockerat uBlock. Det gör du på samma ställe där du aktiverade det.

Bli säker på nätet

Karl Emil Nikkas föreläsning *Bli säker på nätet* finns nu på Youtube på följande adress:
<https://www.youtube.com/watch?v=gu0-5XpkuKc>.

Säkerhetsuppdateringar

Det kommer ständigt nya uppdateringar till Windows och de program du har i din dator. Den senaste versionen är ofta säkrare än den tidigare och därför bör man se till att både Windows och de program man har i sin dator är uppdaterade.

Windows uppdaterar du genom att klicka på *Windowsfönstret>Inställningar>Windows Update*. Där kan du se om det finns några Windowsuppdateringar att göra eller om du har de senaste uppdateringarna. Vid behov kan du installera uppdateringar av Windows där.

Övriga program i datorn kan du inte uppdatera där. Det finns ett litet datorprogram för ändamålet med namn *PatchMyPC*. Du kan ladda ner programmet på följande länk:

<https://patchmypc.com/home-updater>. Det du laddar ner är en s.k. exe-fil som hamnar i mappen *Hämtade filer*. Om du vill kan du lägga ut den på skrivbordet så är den lätt att hitta när du ska uppdatera nästa gång. När du vill göra uppdateringen klickar du på exe-filen och då ser du en ruta med alla program som det finns uppdateringar till rödmarkerade. Klicka längst ner till höger på *Perform xx Updates* och då sker uppdateringen av programmen automatiskt.

Uppdatering av androidappar

Uppdatera dina appar när du har tillgång till wifi-uppkoppling.

1. Gå in i *Play Butik*.
2. Klicka på din bild-ikon längst upp till höger.
3. Klicka därefter på *Hantera appar och enheter*.
4. Klicka på *Uppdatera alla*.

Det kan ta en bra stund om du har många appar att uppdatera.

Uppdatering av Apple-/iPhone-appar

Du kan ställa in om du vill att dina appar ska uppdateras automatiskt när du har tillgång till wifi-uppkoppling. Öppna *Inställningar > App Store* och markera *Automatiska hämtningar>Appuppdateringar*.

Bluffmejl

Bluffmejl ger sig ofta ut för att komma från olika företag. Ibland kan det vara svårt att avgöra om det är bluff eller inte. Svensk handels varningslista varnar för bluffakturor, företag med oseriösa försäljningsmetoder och för erbjudanden eller utskick som kan uppfattas som vilseledande. Att ett namn saknas på listan är dock ingen garanti för att verksamheten är seriös. Var alltid vaksam! Du hittar listan på <https://www.svenskhandel.se/sakerhetscenter/varningslistan>.

Försvåra ID-kapning

Du kan vidta två förebyggande åtgärder för att förhindra ID-kapning:

1. Förhindra falsk adressändring. Gå till www.skatteverket.se/minasidor, tryck på *Mina sidor* och logga in. Gå till *Dig själv, Folkbokföring* och välj *Spärra obehörig adressändring*, slå på funktionen och *Spara*.
2. Förhindra falsk eftersändning. Gå till www.adressandring.se. Här klickar du på *Mitt Adresslås*, loggar in och trycker på *Kom igång*. Aktivera låset genom att fylla i kontaktuppgifter och den kod som du får via SMS.

Läs mer här: <https://www.pcfforall.se/article/1945975/skydd-mot-id-kapningar.html>.

Bli svårlurad

Om du ännu inte har blivit utsatt för ett bedrägeriförsök är det bara en tidsfråga innan du bli det. Det vimlar av olika bedrägeriförsök i den digitala världen. En god idé är att läsa på innan du åker dit. *Svenska bankföreningen* har skapat en webbplats med namnet *Svårlurad*. Du hittar den på <https://svarlurad.se>. Där finns mycket bra information. Ägna gärna en god stund åt att klicka runt på webbplatsen och läs om hur du kan skydda dig mot olika typer av bedrägerier.

Förbered dig inför en eventuell datorkrasch

Har du funderat på vad som händer om åskan slår ut din dator? Har du kopior på alla dina filer utanför datorn eller kommer du att förlora alla bilder, dokument m.m.? Under förra veckans åskväder dog min dator i stugan på Vaddö. Den gick inte att starta eller reparera. Jag fick köpa en ny dator. Alla program fick jag lägga in på nytt men mina egna filer i form av bilder och dokument m.m. har jag alltid sparat i molnet (Google Drive) så de var inte förlorade.

Att spara sina filer i molnet gör att de är tillgängliga från vilken dator som helst bara man loggar in på sin molntjänst. *Google Drive* och *Onedrive* är de vanligaste molntjänsterna och de är gratis upp till en viss storlek. Gratisutrymmet i *Google Drive* är 15 GB. Det bör räcka för de flesta pensionärer. *Onedrive* erbjuder 5GB gratis. Om man tvekar inför att spara i molnet, vilket jag vet att många gör, så är alternativet att skaffa en extern hårddisk och spara kopior på alla filer i den. Då har man sina bilder och dokument på två ställen och blir därmed mindre sårbar.

Lärdomen av detta åskväder är att man måste se till att man är garderad om åskan skulle slå ner eller datorn av annan anledning blir oduglig. I mitt fall var jag garderad. Det var inte bara datorn som dog i åskvädet. Det gjorde även routern, TV:n, en extern dataskärm och luftvärmepumpen. Jag försöker glädje mig åt att stugan i alla fall inte brann upp 😊

Säkerhetstips för Androidmobil

Med rätt inställning i din mobil eller surfplatta kan du öka säkerheten. I bilagan finner du 13 säkerhetstips. Observera att beskrivningen av olika åtgärder kan avvika från hur det ser ut i din mobil. När det gäller *Android* har olika leverantörer olika sätt att presentera olika typer av inställningar.

Lösenordshanterare

Oändligt många gånger har jag tjatat om hur viktigt det är att ha säkra lösenord. De ska vara:

- långa, minst 12 tecken
- ha stora och små bokstäver
- ha minst en siffra
- ha minst ett tecken.

Det finns olika knep för att komma ihåg lösenord som uppfyller dessa krav. Ett utmärkt sätt är att skaffa sig en lösenordshanterare. Det finns flera på marknaden, men det som numera rekommenderas av olika datatidningar är *Bitwarden Free*. Det är gratis att ladda ner och installera. I bifogade artikel, som kommer från PC-tidningen, rekommenderar man att ladda ner programmet från deras webbplats men det kräver att man har en tidningsprenumeration. Det går i stället att ladda ner det via följande länk: <https://sourceforge.net/projects/bitwarden.mirror/>. Hur du går tillväga när du har installerat programmet framgår av bifogade artikel från PC-tidningen.

Undvik att dela det du skriver

Varje gång du använder din dator skickas en ström av information till Microsoft. Det finns olika sätt att få stopp på det. Här och i följande medlemsbrev presenteras några åtgärder för att stoppa informationsflödet till Microsoft.

Windows 11

1. Öppna Inställningarna i Windows genom att trycka på Windows-tangenten + i
2. Välj Sekretess och säkerhet.
3. Klicka på Anpassning av handskrift och inmatning.
4. Vid Egen ordlista för pennanteckningar och inmatning klickar du på reglaget så att det står i läget Av.

Windows 10

1. Öppna Inställningarna i Windows genom att trycka på *Windows-tangenten + i*
2. Välj *Sekretess*.
3. Under kategorin Windowsbehörigheter väljer du *Anpassning av handskrift och inmatning*.
4. Klicka på reglaget vid *Lära känna dig* så att det står i läget Av.

Se till att Windows inte "tjuvlyssnar"

Windows 11

1. Öppna *Inställningarna* i Windows genom att trycka på *Windows-tangenten + i*.
2. Välj *Sekretess och säkerhet*.
3. Välj *Tal som finns under Windowsbehörigheter*.
4. Klicka på reglaget under *Onlinetaligenkänning*. När det står i läget AV är taligenkänning avstängt och du riskerar inte att det du säger skickas vidare.

Windows 10

1. Öppna Inställningarna i Windows genom att trycka på *Windows-tangenten + i*
2. Välj *Sekretess*.
3. Under kategorin Windowsbehörigheter väljer du *Tal*.
4. Klicka på reglaget under *Onlinetaligenkänning* så att det står i läget AV.

Sluta rapportera vad du gör på datorn

Windows registrerar och sparar allt du gör på datorn. Informationen lagras på datorn, men Windows skickar också innehållet till Microsoft. Informationen används enligt Microsoft i deras "förbättringsarbete". Om du vill sluta rapportera vad du gör till Microsoft kan du göra enligt följande:

Windows 11

1. Öppna Inställningar genom att klicka på *Windowstangenten + i*.
2. Välj *Sekretess och säkerhet*.
3. Välj *Aktivitetshistorik* som finns i kategorin Windows-behörigheter.
4. Klicka på reglaget vid *Lagra min aktivitetshistorik på den här enheten* så att det står i läge *Av*.

Windows 10

1. Öppna Inställningarna i Windows genom att trycka på *Windows-tangenten + i*
2. Välj *Sekretess*.
3. Under rubriken *Windowsbehörigheter* klickar du på *Aktivitetshistorik*.
4. Ta bort markeringen vid *Lagra min aktivitetshistorik på den här enheten*. Bläddra sedan längre ner.
5. Under *Visa aktiviteter från det här kontot* ska du klicka på reglaget så att det står på *Av*.

Spärra obehörig flyttanmälan

Det förekommer att kriminella personer skriver sig på andra personers adresser. Jag har varnat för detta tidigare men det är nog dags att påminna om hur man kan förhindra detta.

1. Logga in på <https://skatteverket.se>.
2. Gå till <https://www7.skatteverket.se/portal/soa/>.
3. Välj: Spärra obehörig adressändring.
4. Klicka på Spara.

När det är gjort krävs e-legitimation för att göra en flyttanmälan.

Spärra obehörig adressändring

Passa samtidigt på att skydda dig mot id-kapning och stöld av post via Svensk Adressändring.

1. Gå in på <https://www.adressandring.se/>.
2. Klicka på *Mitt Adresslås* i menyn överst.
3. Logga in med Bank-ID.
4. Aktivera Adresslåset.

När det är gjort behöver du logga in med Bank-ID varje gång du ska göra en tillfällig adressändring.

Adresslarm hos Hitta.se

Söktjänsten Hitta.se har lanserat en liknande funktion vid namn *Adresslarm* där det ska gå att få ett SMS om någon annan skriver sig på användarens hemadress. Tjänsten är kostnadsfri men för att använda den krävs bank-id. Du går in på adressen hitta.se i webbläsaren och aktiverar tjänsten.

Säkerhetskopiering

En viktig syssla för en datoranvändare är säkerhetskopiering. Utan en backup (säkerhetskopia) kan du när som helst förlora årtal av samlade filer, foton, dokument m.m. Enligt dataskyddsexperter bör man ha tre kopior på minst två olika medier, varav en befinner sig på en annan plats. Det är att ta i

för en pensionär, men du bör absolut se till att du har en backup på allt som är viktigt i din dator. Det kan ske på flera olika sätt:

- Du kan göra en backup på en *extern hårddisk* som du uppdaterar med jämna mellanrum.
- Du kan lägga t.ex. viktiga bildfiler på ett enkelt USB-minne.
- Du kan använda en molntjänst t.ex. Google Drive, OneDrive eller iCloud.

I Google Drive har du 15 GB gratis utrymme, i Onedrive och iCloud är gratisutrymmet 5GB. Skulle 15 GB inte räcka i Google Drive kostar det 190 kronor per år att få 100GB.

Svarta bluffmånaden

”Svarta månaden” är i full gång och november ser ut att bli en favorit i repris för internetbedragarna. Redan fylls nyheterna med kunder som blir bedragna.

Annonsbedragarna passar på när handeln på nätet ökar. Bedragare lurar folk genom att lägga ut annonser på sociala medier, skickar *sms* eller *mejl* som innehåller erbjudanden och länkar som går till falska e-handlssidor. På dessa sidor så lockas köpare att beställa varor som aldrig kommer, är piratkopior eller bara lura av konsumenten kontokortsuppgifter och det är nästan alltid det låga priset som lockar.

Med ökad e-handel ökar även *bluff-sms* där mottagaren uppmanas att betala för leverans av varor eller för beställning av varor och abonnemang man inte beställt. Bedragarens syfte är att komma åt kortuppgifter för att senare kunna handla med dem eller sälja dem vidare.

Så här skyddar du dig när du handlar på nätet och mot bluff-sms:

- Om ett erbjudande verkar för bra för att vara sant är det förmodligen så det ligger till, priset är ofta avslöjande.
- Dubbelkolla alltid sidan du ska handla från genom att söka information om den på internet.
- Har du inte beställt någon leverans, radera sms:et direkt.
- Klicka aldrig på länkar om du inte är helt säker på avsändaren av sms:et.
- Kontakta försäljningsstället eller fraktbolaget direkt om du har frågor om din leverans.
- Ha alltid ditt kort spärrat för internetköp.
- Inser du att du gjort en felaktig kortbetalning, ta kontakt med din bank.

På <https://sakerhetskollen.se> kan du läsa mer om annonsbedrägerier.

Se de senaste bedrägerivarianterna på: https://sakerhetskollen.se/aktuella-brott?utm_source=varning&utm_medium=email&utm_campaign=varning.

Varningar

Bluffvarningar

Det förekommer illegala företag och personer ringer runt kring förnyelser av gällande prenumerationer på olika tidskrifter. Man begär att en förlängning av prenumerationen ska bekräftas med Bank-ID. Detta är bedrägeri. Även om du som prenumerant kan bli uppringd när det är dags för förnyelse så ska du inte bekräfta din förnyelse via Bank-ID.

Eon varnar att kunder kan bli uppringda av bedragare som försöker lura dem att godkänna en inloggning med Bank-ID. Bedragarna påstår att det har blivit fel i fakturor och att kunden ska få pengar återbetalade – och måste logga in för att godkänna. Du bör aldrig godkänna en inloggning på uppmaning av någon annan, om du inte själv har ringt upp ett företag och ska autentisera dig.

Du som fortfarande har dator med Windows 7 eller 8.1 kommer inte att kunna använda *Google Chrome* efter februari 2023. Antingen får du använda en annan webbläsare eller uppdatera Windows, eller om det inte går skaffa en ny dator. Du kan också använda en annan webbläsare, t.ex. Firefox.

Råd & Rön har beslutat att trappa upp sin bevakning av aktuella bedrägerier och de har nu samlat dem på en ny avdelning på deras webbplats där de samlar exempel på aktuella bluffar, hur de ser ut, samt goda råd kring hur man kan agera för att inte drabbas. Du hittar bluffvarningarna på följande länk: radron.se/bluffvarningar.

Säkerhetskollen

Håll dig uppdaterad om de senaste varningarna på *Säkerhetskollen*:
(<https://sakerhetskollen.se/aktuella-brott>).

Mejl från ”polisen”

Från: IT-enhet <polisen.generaldiirektoratet@gmail.com>
Ämne: Obligatorisk läsning

Se absolut den bifogade bilagan.

Om du får ett mejl med ovanstående uppgifter så öppna inte bilagan. Den handlar om att ”polisen” har upptäckt att du ägnat dig åt barnpornografi, sexuella trakasserier och oanständiga övergrepp och att du kommer att bli införd i det nationella registret över sexualförbrytare. Du uppmanas skicka en motivering till polisen.generaldiirektoratet@gmail.com inom 48 timmar.

Klicka inte på någon länk, öppna ingen bilaga, släng mejlet!

Information om dubbel betalning

Jag har fått många mejl där jag har informerats om att jag har betalat en faktura två gånger och ska klicka på en länk för att återfå pengar. För det mesta kan man se om det är ett bluffmejl genom att studera avsändaradressen. Jag klickar inte på någon länk och jag tar omedelbart bort mejlet. Jag har fått sådana bluffmejl cirka en gång i veckan under många veckor.

Så kom ett mejl från Klarna med samma information, dvs. att jag hade betalat en faktura från Apotea två gånger. Jag gjorde min sedvanliga koll men tyckte att mejlet trots allt såg seriöst ut. Jag kollade mejladressen till Klarna och den såg korrekt ut. Jag kollade min kontolista på internetbanken och beloppet 300 kronor var draget endast en gång. Jag blev osäker och kontaktade Klarnas chat-support – via deras webbplats, inte via någon länk i mejlet – och fick besked om att jag hade betalat dubbelt. De hade i alla fall fått beloppet för den aktuella fakturan två gånger. De kunde inte se från vilket bankkonto pengarna hade kommit. Vi kunde bara konstatera att jag hade betalat en gång och de hade fått pengar två gånger. Först uppmanades jag klicka på länken och fylla i mina uppgifter för att återfå betalning, men när jag sa att jag betalat endast en gång fick jag besked att bortse från detta mejl. De kan inte göra något förrän någon annan begär dessa pengar tillbaka. Var felet i betalningskedjan ligger är fortfarande oklart. Summan av kardemumman är att allt som ser ut som bedrägeri inte är det. Det kan förstås bli fel även om det inte är ett medvetet bedrägeri.

Virusvarning

Ett farligt virus med namn *Emotet* härjar nu igen. Den kan skada datorn och öppna den för andra angrepp via s.k. malware. Vanligen får man ett mejl som liknar ett svar på en tidigare korrespondens – ofta i form av ett kvitto eller en faktura. Mejlet kan även se ut som det kommer från en e-postadress du känner igen. Med mejlet skickas en s.k. zip-fil som är komprimerad. När du öppna zip-filen med innehållande Word-dokument blir datorn infekterad. Det kan resultera i att dina filer blir låsta. För att skydda dig:

1. Kontrollera alltid noga vem som är avsändaren av mejlet.
2. Var alltid skeptisk när du får ett mejl med en bilaga.
3. Var extra skeptisk om du uppmanas att hämta och öppna filen.
4. Datorn ska också ha ett aktiverat antivirusprogram. Vanligen räcker det med Windows defender som finns inbyggt i Windows.
5. Se till att Windows är uppdaterat. Klicka på *Windows-fönstret > Inställningar > Uppdateringar och säkerhet*. Sök efter uppdateringar. Finns inga väntande uppdateringar får du besked att du har de senaste uppdateringarna.

McAfee

McAfee är ett seriöst antivirusprogram som använder i vårt tycke oseriösa marknadsföringsmetoder. Köper man en ny dator finns ofta McAfee förinstallerat på datorn med en kortare gratisperiod, varefter man förväntas prenumerera på McAfee. Har man en äldre dator dyker McAfee inte sällan upp i s.k. popup-rutor där man uppmanas installera programmet för att få en säker dator. Till saken hör att en Windowsdator redan har ett antivirusprogram i Windows som heter *Windows defender* och som anses tillräckligt bra för att skydda datorn. Därför rekommenderar vi att man avinstallerar McAfee om man får upprepade påminnelser om att betala för programmet.

Så här kollar man om Windows defender är korrekt inställt:

1. Klicka på *Windowsfönstret* och därefter på *Inställningar*.
2. Klicka därefter på *Uppdateringar och Säkerhet* och sedan på *Windows-säkerhet*. Där kan du se om datorn är tillräckligt skyddad.

Så här avinstallerar du McAfee:

1. Klicka på *Windowsfönstret* och därefter på *Inställningar*.
2. Klicka därefter på *Appar*.
3. Leta upp McAfee och klicka på den appen och därefter på *Avinstallera*.

Blippa bankkort

Man kan ”blippa” ett bankkort om kostnaden är under 400 kronor. Att blippa sitt bankkort anses säkert – men bara om du själv använder det. Skulle kortet bli stulet så kan tjuven blippa hur många gånger som helst så länge beloppet är under 400 kronor och innan du har spärrat kortet. Vill man vara extra säker kan man be banken stänga av möjligheten att blippa kortet, men då måste du själv mata in koden varje gång du handlar för småbelopp. Själv har jag valt att behålla blipp-funktionen.

Offentliga USB-portar

På alltfler offentliga platser finns det numera USB-portar med möjlighet att ladda sin mobil. Det är förstås praktiskt och ibland nödvändigt, men det medför också risker. Det är möjligt för kriminella att infektera offentliga USB-portar så att det smittar mobilen. Så ladda inte din mobil i en offentlig USB-

port om det inte är helt nödvändigt. Ett alternativ är att ha en s.k. *powerbank* med sig som man har laddat hemma. Sådana kan man köpa för några hundralappar.

Tre aspekter som utnyttjas av bedragare

Bedragare är experter på att luras för att få dig att göra som de vill. Här är tre viktiga aspekter som utnyttjas flitigt.

Tidspress

Ett mycket effektivt verktyg för att få dig att göra ogenomtänkta beslut är tidspress. Det kan handla om ett pågående bedrägeri som "måste stoppas NU" eller ett erbjudande som bara gäller "just här och nu". Be om att få skriftlig information och att själv kontakta dem genom att ringa tillbaka till företaget så att du hinner undersöka saken närmare.

BankID

Ditt BankID är en värdehandling, precis som ditt pass, körkort eller betalkort. Godkänn aldrig något med BankID som du inte själv begärt och vänta hellre med att signera något genom att först noggrant kontrollera vad saken gäller. Har du godkänt något med ditt BankID räknas det i praktiken som giltigt, även om du har blivit lurad.

Förtroende

Bedragare är mycket skickliga skådespelare som lätt kan verka förtroendeingivande och seriösa. Låt dig inte luras och tillåt dig att vara misstänksam, även om det känns obekvämt. Ställ motfrågor och be alltid om att själv få kontakta individen i fråga.

Falsk varning för att lagringsutrymmet är fullt

Din lagring är full

Du har använt all tillgänglig lagring i ditt konto.

Du kan inte längre:

Skicka och ta emot e-postmeddelanden på ditt konto.
Spara nya filer till enheten.
...adda upp nya foton i originalkvalitet i enhetsfoton.
Synkronisera filer med Backup och [Sync](#).

RENSA LAGRINGEN NU

När jag kollar avsändaradressen – vilket jag oftast gör när det kommer skumma mejl – så är den packeo@yoursorder-ontheway.com. Det är ingen adress som har med min e-postleverantör att göra. Jag klickar således inte på "Rensa lagringen".

Samtidigt har jag fått mejl angående *dubbelbetalning av mitt Tele2-abonnemang* där jag uppmanas klicka på en återbetalningslänk. Avsändaren till detta mejl är tele2faoreta@hotelkupolen.se. Den adressen har inget med Tele2 att göra.

Ett annat meddelande som förekommer via Facebooks Messenger är: "Hej, kan du ge mig ditt telefonnummer, tack". Bäst att lämna dessa meddelanden utan avseende.

Vill du hålla dig uppdaterad kring de senaste varningarna kring digitala brott som pågår just nu kan du besöka *Säkerhetskollen/aktuella brott* på <https://sakerhetskollen.se/aktuella-brott>. Där kan du även prenumerera på varningslistan eller lämna tips om digitala brott.

Ransomware som låser datorn

Ransomvare är en form av datavirus som låser alla filer i datorn och därefter kräver en saftig lösensumma för att låsa upp filerna – vilket inte alltid sker även om man betalar den summa som burkar vara i bitcoin. Tidigare var dessa hot huvudsakligen riktade mot företag och institutioner men under sommaren 2023 har de blivit vanliga även mot privatpersoner. Man rekommenderas att inte betala någon lösensumma. För att skydda sig mot ett angrepp av *ransomware* bör man således ha sina filer på flera ställen, antingen i en extern hårddisk eller en molntjänst. Detta beskrev jag i föregående medlemsbrev som en förebyggande åtgärd även vid åsknedslag.

Inaktiva Googlekonton raderas

Om du har flera Google-konton och använder något av dem mycket sällan så kan det vara dags att logga in på det kontot då och då om du vill behålla det. Google har nämligen ändrat sina villkor så att de kan radera Google-konton som inte har varit aktiva på två år. Om de raderar kontot kommer du inte åt dina mejl, dokument och bilder som är knutna till det raderade kontot. För att kontot inte ska raderas krävs att du löpande loggar in på kontot.

Försäljning av varor

Internet är fantastiskt – men det är lätt att bli lurad. I detta och kommande medlemsmejl skriver jag om de sex vanligaste fällorna. Den första varningen är:

Både vid försäljning och vid köp av varor på nätet riskerar man att bli lurad. En kort stund efter att du har lagt ut en vara till försäljning får du ett meddelande från en påstådd köpare. De börjar med att fråga om objektet finns kvar. Om du bekräftar detta erbjuder köparen att låta ett bud hämta föremålet. Om du accepterar detta får du efter en stund en falsk orderbekräftelse från ett fraktbolag. När du klickar på den bifogade länken kommer du till en betalningssida där du måste betala en liten summa (20-50 kronor) för en "försäkring". I själva verket är de inte intresserade av denna betalning utan använder kortuppgifterna som du angett på betalningssidan. Antingen säljs dina kortuppgifter vidare eller så använder bedragaren ditt kort för att göra andra affärer.

Se upp vid nedladdning av program

Just nu florerar många falska erbjudanden om att hämta Windows 11 till datorn. Dessa kommer inte från Microsoft utan kan t.ex. komma från <https://windows.upgraded.com> som drivs av bedragare. Om du klickar på för att ladda ner ett program därifrån laddas även reklamprogram och malware (t.ex. virus) ner till din dator. Efteråt kommer datorskärmen att fyllas av annonser och falska varningar utformade för att lura dig att installera skadliga program. Uppgradering från Windows 10 till Windows 11 sker bäst via *Inställningar>Windows update*.

I mobilen bör du endast ladda ner appar från *Google Play* (androidmobil) och *AppStore* (iPhone). Appar som finns där är kontrollerade och därmed fria från skadlig kod.

Bedrägerimejl med nytt erbjudande

I veckan har jag fått en ny typ av bedrägerimejl. Jag har tidigare fått massor av mejl där man erbjudit återbetalning från Telia eller Tele2 eller något annat företag. Det nya är följande rad: *"Om du inte har gjort någon transaktion med oss och tror att detta är ett misstag, vänligen kontakta vår support så hjälper vi dig att lösa detta."* Självklart ska man inte kontakta deras support och bli lurad att genomföra någon katastrofal åtgärd som leder till att kontot blir länsat.

Kärleksbedrägerier

Dejtingsajter utnyttjas för bedrägerier där ensamma människor förmås att överföra pengar eller köpa produkter. När du har skapat en profil på en dejtingtjänst brukar det inte dröja länge förrän meddelandena börjar dyka upp. Ofta är de på dålig engelska. De är mycket bra på att lyssna och läsa av dina behov och säger det du vill höra. De brukar snabbt förklara hur mycket de älskar dig. Du ska alltid utgå från att det är en bluff om personen du skriver till vill att du ska köpa varor eller överföra pengar. Deras önskemål brukar komma när de har lyckats vinna ditt förtroende. Om du har skickat pengar en gång kommer snabbt nya förfrågningar om mer pengar.

Lånebedrägeri

Du får ett SMS från ett "kreditinstitut" där det bekräftas att du har beviljats ett lån. Summan kan vara begränsad till t.ex. 25000 kronor. Tanken är att du ska bli orolig och ringa till det telefonnummer som anges tillhöra det falska kreditinstitutet. För att reda ut "felaktigheten" blir du vidarekopplad till "bankens säkerhetsavdelning". Du måste naturligtvis identifiera dig med bank-ID.

En person blev på någon minut lurad på 270 000 kronor. Det visade sig att flera andra hade utsatts för samma bedrägeriförsök, men fattat misstankar och informerat polisen om metoden och telefonnumret, men polisen ville inte/kunde inte göra något.

Nätfiske

Phising eller *nätfiske* är att lura till sig pengar. Först får du ett mejl som ser ut att komma från ett riktigt företag som säger att du måste uppdatera din betalinformation. När du klickar på den bifogade länken kommer du till en webbplats som har det riktiga företagets logotyp och inloggningsformulär. Webbadressen är dock en helt annan än företagets. Där vill bedragarna att du ska logga in. Så här genomsådar du nätfiske:

1. Håll muspekaren över länken i e-postmeddelandet innan du klickar. Då ser du vilken adress länken leder till. Om den inte är en tydlig adress till ett riktigt företag är det förmodligen en bluff.
2. Var uppmärksam på om språket är konstigt och verkar översatt. Finns det stavfel eller språkfel i mejlet? Nu när AI kan göra korrekta översättningar är det dock svårare att upptäcka språkfel.
3. Använd sunt förnuft. Du behöver inte lämna kreditkortsinformation till din bank. Om du är deras kund har de redan den informationen.

Om du trots detta tror att det är ett korrekt mejl med goda avsikter är det en god idé att inte klicka på någon länk utan i stället gå till företagets webbplats och se om det finns information där alternativt ställa en fråga till företaget i fråga.

Internetbutiker kan vara tomma fasader

Utländska brottslingar har blivit duktiga på att översätta webbplatser till svenska och få dem att se ut som t.ex. en svensk internetbutik. I dessa utländska butiker riskerar du att köpa förfalskade varor som skickas från t.ex. Kina – om de ens skickar varorna. Så upptäcker du om en nätbutik är falsk:

1. Kontrollera om priserna är orealistiskt låga jämfört med andra mer välkända butiker.

2. Är det möjligt att komma i kontakt med butiken, eller är det bara ett enkelt kontaktformulär?
3. Var uppmärksam på stavfel och språkfel i texten.
4. Kontrollera nätbutikkens webbadress om den verkar trovärdig eller slutar på t.ex. .top eller liknande.
5. Kontrollera hur bilderna ser ut. Ofta är de kopierade från riktiga butiker genom skärmbilder som ofta ser suddiga ut.

Bedrägeri-SMS

I veckan har en ny typ av bedrägeri-SMS dykt upp. Den fingerade avsändaren är Skatteverket.

"Enligt vårt system har det framkommit att du har en skatteåterbäring på 4852 SEK som du är berättigad till. Vänligen ansök om din skatteåterbetalning genom att använda följande länk: <https://bitly.lc/verifiera>."

Länkadressen är skapad i en tjänst som heter *Bitly* där vem som helst kan skapa förkortade länkar. Denna tjänst som i sig inte är bedräglig har använts av bedragare. Klicka inte på länken om du får ovanstående SMS.

Prova gratis

Om du får följande erbjudande ska du se upp: *Prova gratis i 30 dagar men skicka 1 krona för att ta del av erbjudandet*. Enkronan är till för att bedragarna ska få kontouppgifter.

Varning för mejl från Google och Microsoft

Jag har många gånger förmedlat att man bör kontrollera avsändaradressen för att bedöma om ett mejl är att lita på eller ej. Men faktum är att vi till och med bör vara försiktiga om något av de stora IT-företagen som Google, Microsoft, Apple eller Facebook står som avsändare. Bakom adresser som ser ut att komma från dessa företag kan det finnas bedrägliga adresser. Bedragare använder företagets goda rykte för att invagga mottagaren i en falsk trygghetskänsla.

Inaktiva Googlekonton

I våras aviserade Google att man planerar att radera inaktiva konton av säkerhetsskäl. Tidigast 1 december börjar företaget att rensa upp bland konton som inte varit aktiva under de senaste två åren, så om du vet med dig att du har ett inaktivt Googlekonto är det dags att agera.

Google har redan publicerat en lista på vad du kan göra för att ditt Google-konto ska ses som aktivt. Denna innefattar:

- Läs eller skicka ett mejl.
- Använda Google Drive.
- Titta på en Youtube-video.
- Dela ett foto.
- Ladda ned en app.
- Använda Google Sök.
- Använda "Logga in med Google" på en tredjepartstjänst.

AI används av bedragare

Min grundinställning i livet är att lita på andra människor. Ändå tvingas jag var och varannan vecka varna för människor som inte går att lita på.

Du har säkert hört talas om *deep fakes*, bilder som ser ut att vara foton av en (oftast känd) person men som i själva verket är manipulerade av AI för att placera den personens ansikte på en helt annan person i ett foto. Det här har mest varit ett problem för politiker och kändisar, med potentiella risker

för demokratin och hela samhället, men samma tekniker har även börjat användas av kriminella i attacker mot vanliga medborgare.

Det kan till exempel handla om utpressning, där falska bilder på någon i komprometterande situationer skickas till offret, som sedan pressas på pengar under hot att bilderna delas med familj, vänner och arbetsgivare.

Kriminella har även hittat ett perfekt användningsområde för en liknande typ av AI: Syntetiska röstmodeller som tränas att låta som en viss person. AI-modellerna som används för detta har blivit skrämmande träffsäkra och kräver otroligt lite ljud. Det kan räcka med att någon har spelats in när de pratar på ett evenemang i en video delad på Youtube för att ta fram en röst som kan lura även närstående.

Generellt ska du aldrig betala ut pengar eller lämna ut viktig information som lösenord under ett samtal.

Vi måste därför finna oss i att vi inte längre kan lita på något vi ser eller hör. Vi måste alltid kontrollera källan. Vem är det som ringer? Vem är det som skickar ett meddelande? Vem är det som publicerar något på sociala medier?

Bluff-SMS från "SeniorNet"

I veckan har jag fått ett SMS med rubrik *SeniorNet* där det står:

Hej! Sista betalningsdag för din faktura 7823875 har passerat och vi saknar din betalning. Du hittar din avi här: (det står en adress vars domännamn är co som står för Colombia).

Självklart har SeniorNet inte skickat någon sådan faktura.

Postkodlotteriet varnar för bedrägerier

Just nu förekommer det bedragare som påstår sig ringa från Postkodlotteriet.

Bedragarna använder sig av förinspelade meddelanden som felaktigt informerar om att man har vunnit och instruerar en att trycka 1 för att tala med en "bankman", vilket leder till en engelsktalande person som kan efterfråga bankkuppgifter.

Var uppmärksam att dessa samtal inte är från Postkodlotteriet. Postkodlotteriet ber aldrig någon om bankkuppgifter via telefon för att betala ut en vinst. Officiella vinstsamtal från Postkodlotteriet kommer från kundservicenumret 0771-22 55 22.

Om man mottar ett samtal som beskrivs ovan, lägg på direkt och rapportera det till Postkodlotteriet samt gör en polisanmälan.

Tips

Gör muspekaren mer synlig

Ha du svårt att se muspekaren i datorn kan du både förstora den och byta färg på den. Gå in på Windows startknapp, klicka på *Inställningar > Bluetooth och enheter*, rulla ner och välj *Mus och*

Muspekare i panelen till höger. Klicka på den gröna muspekaren (Anpassad) och välj önskad färg. Plustecknet ger dig ett större färgutbud. Storleken justerar du på skjutreglaget under pilarna.

Samlingar i webbläsaren Edge

Om du använder webbläsaren Edge och läser något på nätet som du vill spara så kan du göra det i en s.k. Samling. Gå till den webbsida du vill spara och klicka på ikonen med två fyrkanten (Samlings-ikonen) i övre högra hörnet. Klicka på *Starta ny samling* och därefter på *Lägg till aktuell sida*. När detta är gjort kan du lätt återfinna sidan genom att gå in på Samlings-ikonen.

Använd Swish som nummerupplysning

När du får samtal från nummer du inte känner igen och söker efter telefonnumret på exempelvis *eniro.se* eller *hitta.se* är det inte säkert att de finns där. Då finns det möjlighet att få fram namnet på den som har numret genom att Swisha en krona till telefonnumret och gå så långt att du kommer till underskriften med Mobilt Bank-ID. Då kan du se mottagarens namn och därefter avbryta transaktionen.

Testa luktsinnet

Har du tappat luktsinnet efter covid-infektion? I så fall kan du få besked om hur du ska lukträna på följande webbplats, www.lukttraning.se.

Släktforskning

De vanligaste webbplatserna för släktforskning heter Myheritage och Ancestry. Dessa tjänster kostar pengar. Det finns även en gratistjänst Familysearch på www.familysearch.org/sv. Den drivs av mormonerna. De lovar dock att respektera din personliga integritet, och de följer samma lagar som andra.

Cineasterna

Cineasterna är bibliotekens streamingtjänst. Den finns på <https://cineasterna.com/sv>. Här strömmas sevärd film från hela världen för landets bibliotek och dess långivare. Om du inte hittar ditt bibliotek i listan så framför gärna dina önskemål till ditt bibliotek och be dem kolla på <https://docs.cineasterna.com/>. Mer information finns på <https://www.cineasterna.com/static/media/Broschyr.1dda819351e262939ea2.pdf>.

Advokathjälp online

Troligen har du hört talas om Kry där man kan göra läkarbesök digitalt online. Nu finns det en advokattjänst som fungerar digitalt på samma sätt. *Lexly* heter företaget som erbjuder juridisk rådgivning via telefon- eller videomöte. På deras webbplats (www.lexly.se) går det också att skriva testamenten och olika sorters avtal. Det finns en prislista för olika handlingar. Är du osäker på vad du ska göra kan du få ett inledande samtal utan kostnad.

Komma ihåg födelsedagar

Har du svårt att komma ihåg dina släktingars och vänners födelsedagar? Då kan du gå in på <https://birthday.se> och skapa ett konto och därefter lägga in de födelsedagar du vill komma ihåg. Då får du via e-post en påminnelse en vecka innan födelsedagen och på födelsedagens morgon. I birthday.se kan du också se när dina släktingar och vänner har födelsedag om du inte redan vet det.

IT-hjälp för tusen år sedan

Vi kan inte veta hur IT-hjälpen såg ut för tusen år sedan – men vi kan ana. Se Youtube-filmen på följande länk: <https://youtu.be/elu6TeVEwyY>.

Scanna med mobilen

I alla Android-enheter finns *Google Drive*, en app med vilken man kan scanna. Öppna Google Drive, klicka på plus-tecknet och därefter på Scanna. Då hamnar du i kameran, ta en bild, klicka på OK, beskär den vid behov och välj *Spara*. Den sparas då som pdf-fil i Google Drive. Om du vill spara dokumentet lokalt på din enhet kan du använda appen *Microsoft Lens*. Den appen har inbyggda redigeringsfunktioner. Den går också att använda för att scanna QR-koder.

Medborgarpanel

Stockholms stad har en medborgarpanel. Om du är med i den får du med lite mellanrum svara på frågor, t.ex. om en äldrevänlig stad utifrån olika aspekter.

<https://vaxer.stockholm/besok-oss/medborgardialog-och-samrad/medborgarpanel/>

Högerklicksmenyn

När man högerklickar på ett objekt så visas en meny. I Windows 10 visades hela menyn medan endast delar av menyn visas i Windows 11. För att se hela menyn behöver man klicka *Visa på fler alternativ*. Ett annat sätt är att om man håller ner *Shift-tangenten* medan man högerklickar så visas hela menyn även i Windows 11.

Krångliga IT-ord

Om du undrar över vad ett IT-ord betyder kan du besöka PC för allas IT-lexikon på <https://it-ord.idg.se>. Skriv in det ord du undrar över och klicka på Enter-tangenter så får du en beskrivning.

Appen Dagny

Dagny är en app som hjälper seniorer att bli digitalt delaktiga. Den har utvecklats i ett samarbete mellan Mölndals kommun, SPF Seniorerna och PRO. Du kan ladda ner den i datorn på följande adress (<https://dagnyapp.se/>) eller hämta den i App Store eller Play Butik. När den är installerad klickar du på start och kan sedan ta del av ett antal beskrivningar.

Lär dig ett nytt språk

Är du sugen på att lära dig ett nytt språk är appen *Duolingo* värt att testa. I datorn går du in på www.duolingo.com. Duolingo erbjuder kurser på ett 40-tal språk och finns i en gratisversion med reklam och en betalversion utan reklam. Kurserna är uppdelade på korta lektioner på cirka 10 minuter.

Öppna en webbläsarflik som stängts av misstag

Om du av misstag har stängt en flik i Google Chrome kan du högerklicka på en tom plats längst upp på den blå överkanten och välja *Öppna en stängd flik igen*. Detta öppnar den senast stängda fliken.

Dumma frågor om internet

Internetstiftelsen har en blogg med titeln *Dumma frågor om Internet*. Varje avsnitt är cirka en kvart. Du hittar avsnitten på:

<https://internetstiftelsen.se/podd/dumma-fragor-om->

internet/?utm_source=internetstiftelsen%20allm%c3%a4nna%20nyhetsbrev&utm_medium=email&utm_campaign=podcasts&utm_content=dumma%20fr%c3%a5gor%20om%20internet&noform=true.

Använd mobilen som en verktygslåda

Det finns appar för alla möjliga tillfällen. Här är exempel på några:

- Termometer
- Bullermätare
- Blodtrycksmätare
- Pulsmätare
- Vattenpass
- Linjal
- Förstoringsglas
- Ficklampa
- Spegel
- Kompass
- Smart recorder
- Röstinspelare
- Klocka
- Timer
- Hörseltestare
- Stegräknare
- Sömnregistrering (Sleep Time)

Mötesglädje

SPF Seniorerna, företaget Pixelappa och allmänna arvsfonden har tagit fram en mötesapp som heter Mötesglädje för personer över 65 år. Där kan du chatta med andra pensionärer, anmäla dig till fysiska event, söka information om seniora intressen och aktiviteter.

Blockera aviseringar från en webbplats

När du har besökt en webbplats kan det inträffa att du får aviseringar från denna webbplats i tid och otid. Detta kan du avstyra på följande sätt:

1. När du besöker en webbplats visas en hänglås-symbol till vänster i adressfältet. Klicka på den.
2. Välj *Webbplatsinställningar*.
3. Då visas alla behörigheter bl.a. *Aviseringar* – klicka på den lilla pilen längst till höger på raden med *Aviseringar*. Där kan du välja *Blockera*. Då blockeras aviseringar från denna webbplats.

Windows 10 på väg i graven

Du som har Windows 10 i din dator kommer att kunna använda den utan problem fram till 14 oktober 2025 då Windows 10 officiellt går i graven. Fram till dess kommer det att göras säkerhetsuppdateringar till Windows 10. Därefter kan man använda datorn, men på egen risk.

Sysselsättning i sommar

Om du har gäster med barn som behöver sysselsättas kan ett sätt vara att ge dem ett uppdrag. Du kan gå in på Naturuppdraget (www.naturuppdraget.se) där det finns över 100 olika uppdrag som passar för olika åldrar och olika delar av året. Bakom webbplatsen står *Birdlife* Sverige.

Se var på linjen SL-bussen är

1. Öppna SL-appen eller uppdatera/ladda ner den i Appstore eller Google Play.
2. Gå till fliken *Avgångar*.
3. Skriv in den hållplats du vill resa från.
4. Klicka på en busslinje. Kartan öppnas.
5. Du ser linjens sträckning och hållplatser och hur bussarna rör sig längs linjen. Det går även att dra upp en vy (spreta med fingrarna) med linjesträckningen med hållplatsnamnen och där se bussen förflytta sig från en hållplats till nästa.

Du kan läsa mer här: <https://www.mynewsdesk.com/se/sl/news/nyhet-i-sl-appen-se-paa-kartan-var-bussen-aer-456414>

Få fram den långa menyn vid högerklick

I Windows 10 kom det fram en lång meny vid högerklick på en fil/mapp. I Windows 11 är den betydligt förkortad och för att få fram den långa menyn med alla alternativ kan du hålla Shift-tangenten nedtryckt samtidigt som du högerklickar.

Telefonnumret till banken i mobilen

En god idé är att ha telefonnumret till banken i mobilen. Skulle du förlora plånboken med bankkortet kan du snabbt ringa banken och spärra ditt konto.

Googletips

Blixtsnabba uträkningar

Har du inte kalkylator till hands kan du skriva *Kalkylator* i Googles sökfält och klicka på Retur. Då kommer miniräknaren upp.

Timer

Om du i stället skriver timer 8 minuter och därefter klickar på Retur-tangenten så får du upp en timer som räknar den sekund för sekund.

Exakta sökningar

Om du skriver din sökning på Google inom citat-tecken så söker du på hela frasen. Det kallas frassökning. Om du t.ex. söker på ditt förnamn och efternamn får du länkar till sidor där ditt förnamn förekommer och där ditt efternamn förekommer. Men söker du på "förnamn efternamn" så får du endast sidor med både ditt förnamn och efternamn.

Kasta krona eller klave

Nu när vi sällan har några slantar att betala och behöver en krona för att kasta krona och klave kan vi i stället lösa det genom att skriva *Singla slant* i Googles sökruta.

Googlesökning

Om du behöver söka på något men saknar ett ord kan du skriva * i stället för det saknade ordet.

Omvänd bildsökning

Det vanligaste är att man söker efter en speciell bild på nätet. Vid *omvänd bildsökning* kan man kolla en bild man har i sin dator har använts tidigare eller var den kommer ifrån. När du har Googles sökruta öppen kan du dra en bild från *Utforskaren* till *sökrutan*.

Gratis bildbanker

Man kan enligt upphovsrätten inte ladda ner bilder hur som helst från nätet och använda dem i egna dokument. Det finns dock flera bildbanker med hundratusentals bilder som är gratis att använda.

- Pixabay (www.pixabay.com)
- Unsplash (www.unsplash.com)
- Pexels (www.pexels.com)
- Stocksnap (www.stocksnap.com)
- Vecteezy (www.vecteezy.com)
- Freepik (www.freepik.com)

Min karta

Lantmäteriets app *Min karta* är ett komplement till *Google Maps*. Min karta håller koll på fastighetsgränser och vegetation – och visar hur Sverige såg ut förr i tiden.

Försätta datorn i strömsparläge

I dessa tider, när det gäller att hålla elräkningen nere, är det en god idé att se till att datorn inte drar orimligt mycket ström. En del av våra medlemmar startar datorn, gör de som ska göras och stänger omedelbart av datorn. Då drar den inte mer ström än nödvändigt. Men om man som jag har datorn igång dagtid kan det vara bra att se till att datorns skärm släcks när man inte använder den och att man vid längre uppehåll försätter datorn i strömsparläge.

- Högerklicka på Start-knappen (Windowstangenten).
- Välj Energialternativ (Windows 10)
- Skärm- och strömsparläge (Windows 11)

Välj t.ex.:

1. att skärmen ska stängas av automatiskt efter 10 minuter
2. att datorn försätts i strömsparläge efter 30 minuter.

Du kan också göra som jag gör. Varje gång jag lämnar datorn för en lite längre stund försätter jag den aktivt i *Strömsparläge* genom:

1. att klicka på Startknappen (Windowstangenten)
2. därefter klicka på Av/På och Strömsparläge.

När då återkommer till datorn är det bara att trycka på en tangent på tangentbordet så startar den upp igen.

OBS! Om du har för vana att stänga av datorn så fort du har gjort det du ska så rekommenderar jag dig att åtminstone en gång i månaden låta datorn stå på ett antal timmar. Det krävs för att automatiska uppdateringar ska laddas ner.

Rita med Google

Ett av de mindre kända programmen i Googles webbaserade kontorspaket är Google Teckningar. Till skillnad från exempelvis JS Paint ligger fokus inte på att måla på fri hand utan i stället på att göra olika sorters illustrationer. Du hittar Google teckningar på docs.google.com/drawings.

Infoga smileys

Det finns en mängd humör ikoner (smileys) inbyggda i Windows. Placera textmarkören på den plats du vill infoga en smiley. Tryck på Windowstangenten + . (en punkt) och klicka därefter på önskad ikon.

Öppna länk i nytt fönster i webbläsaren

När du klickar på en länk och samtidigt håller ner Shift-tangenten öppnas en ny flik i webbläsaren Google Chrome.

Räkna ut datumskillnader

Jag har tidigare beskrivet hur man kan räkna ut datumskillnader i ett kalkylark. Det går att göra det enklare i *Windows kalkylator*. Så här gör du:

1. Klicka på Windowsfönstret och leta upp *Kalkylator*-appen och öppna den.
2. Klicka på de vågräta strecken uppe till vänster och välj *Datumberäkning*.
3. Välj det första datumet och det andra datumet.
4. Tidsintervallet syns under *Skillnad*.

Förvandla hemsidor till appar

Hemsidor som du ofta besöker kan du lätt komma till genom att du skapar en app i Aktivitetsfältet i Windows till den aktuella hemsidan. Så här gör du:

1. Gå in i Edge och öppna webbplatsen/hemsidan.
2. Klicka på de tre punkterna uppe till höger.
3. Välj Appar.
4. Klicka på Installera den här webbplatsen som en app.
5. Välj Installera och klicka på Tillåt.

Då hamnar webbplatsen i aktivitetsfältet. Du kan även välja att skapa en genväg på skrivbordet om du hellre vill det.

Markera utspridda filer i Utforskaren

För att lättare kunna markera olika filer i utforskaren (Windows 11) kan du göra följande inställning.

1. Öppna Utforskaren.
2. Klicka på Visa.
3. Välj Visa.
4. Markera alternativet Kryssrutor för objekt.

Då får varje fil en kryssruta som du kan bocka i när du vill välja flera filer i Utforskaren.

Hitta muspekaren på skärmen

Har du svårt att hitta muspekaren på skärmen kan du göra följande:

1. Skriv *Mus* i Windows sökfält.
2. Klicka på *Musinställningar* och därefter på *Fler Musinställningar*.
3. Välj fliken *Pekalaternativ*.
4. Markera alternativet Visa var pekaren är när jag trycker på Ctrl-tangenten.
5. Klicka på OK.

Beskrivningen avser Windows 11 men fungerar även på Windows 10 även om det ser lite annorlunda ut.

Färglägga gamla svart-vita bilder

Du behöver först ha den svart-vita bilden som en fil i datorn. Om du har en papperskopia behöver du således först scanna in den. Därefter gör du enligt följande:

1. Gå till webbplatsen www.palette.fm och ladda upp den svart-vita-bilden genom att trycka på *Upload image* och därefter välja bildfilen i den *Utforskare* som kommer upp.
2. När du har gjort det analyserar Palette automatiskt fotot och visar ett första förslag på din svart-vita bild i färg.
3. Om du inte är nöjd med färgerna kan Palette ge fler förslag genom att du väljer olika paletter i överkanten.

4. När du är nöjd klickar du på *Download* under bilden så laddas den ner i din dator och hamnar i mappen *Hämtade filer*.

Allsmäktige Google

Trots att Google redan är bra på vad du söker efter, blir sökjäkten snart ännu bättre. T.ex. ska det gå att använda *Google Lens* för att ta en bild av en detalj på cykeln och fråga: "Hur reparerar jag den?"

Fixa egna skyltar

Behöver du en skylt av något slag så går det att beställa på www.skyltmax.se.

Vad betyder ditt namn?

Vill du veta varifrån ditt namn kommer kan du besöka www.alltomnamn.se. Jag kollade på mitt namn Gunilla och fick bl.a. veta att det är en latiniserad form av Gunhild och att det finns 50886 personer som har det namnet, 25080 som tilltalsnamn.

Läsa klassiska e-böcker gratis

Det finns många klassiska böcker som är så gamla att de inte längre är skyddade av upphovsrätten, och på sajten *Litteraturbanken* kan du ladda hem svenskspråkiga e-böcker utan kostnad. Det finns 1419 titlar att välja mellan. Filerna är epub-filer som läses i bokläsare på t.ex. surfplatta eller mobil. De går också att läsa i datorn i t.ex. programmet *Adobe Digital Edition*. Du hittar böckerna på <https://litteraturbanken.se/epub>. Du laddar hem Adobe Digital Edition på <https://www.adobe.com/se/solutions/ebook/digital-editions/download.html>.

Hämta kartor från 1700-talet

Vill du veta hur det såg ut där du bor på 1700-talet. Det kan man göra på webbplatsen *Historiska kartor* (www.surftips.se/hk1). Det är Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet som digitaliserat en stor mängd kartor från förr i tiden. I nuläget får man ladda hem filerna och öppna dem i ett bildvisningsprogram.

Digital motion

Ett tips jag fått från Örebroklubben är en film om Digital Motion. Ta gärna en titt på denna 15 minuter långa film på <https://youtu.be/ghAMpmdW6Us>.

Personliga boktips

Boktipset är en webbplats där användare tipsar varandra om bra böcker. När du blir medlem kan du skapa en egen digital bokhylla där du berättar vilka böcker du har läst och vad du tyckte om dem. Utifrån vad du skriver analyserar systemet din boksmaak och ger dig tips på böcker som du borde gilla. Du hittar Boktipset på www.boktipset.se.

Räkna ut vad gamla priser skulle motsvara idag

På Näringslivets Ekonomifakta (www.ekonomifakta.se/rakna-s) kan du t.ex. räkna ut vad en dator som kostade 10.000:- då du köpte den (t.ex. 1989) skulle kosta idag.

Zooma en webbsida i Google Chrome

Öppna en webbsida i Google Chrome. Tryck på de tre punkterna i övre högra hörnet. Välj plus- eller minusknapparna vid Zooma in.

Synkronisera dina Google Chromeinställningar

Du kan synkronisera dina bokmärken och andra inställningar i Google Chrome mellan dina olika enheter. Kanske är det redan inställt att fungera i din webbläsare Google Chrome annars gör du så här:

1. Öppna *Google Chrome*.
2. Klicka på de tre prickarna i övre högra hörnet.
3. Välj *Inställningar > Du och Google*.
4. *Aktivera synkroniseringen* om det inte redan är gjort.

Blockera en efterhängsen person från din Gmail

Icke önskade mejl från en person som du har blockerat hamnar i skräppostmappen. Om du vill slippa se dessa mejl helt kan du skapa ett filter som filtrerar bort dessa mejl. Gör så här:

1. Öppna Gmail i webbläsaren.
2. Klicka på *kugghjulet (Inställningar)*.
3. Klicka på *Visa alla inställningar* och därefter på *Filter och blockerade adresser* i menyraden.
4. Klicka därefter på länken *Skapa ett nytt filter*.
5. Fyll i uppgifter på de mejl som ska filtreras bort.
6. Klicka på *Sök* och därefter på *Radera det och Skapa filter*.

Då kommer alla mejl från vederbörande att filtreras bort.

App som skapar kvitton för dina second hand-köp

Att handla begagnat är bra för både plånboken och miljön – men det kan också vara riskabelt.

Nyligen lanserades appen *Ekvitta*, som säger sig kunna minska risken. Vad appen gör är att skapa ett kvitto, och förutom själva priset kan säljaren lägga in annan viktig information om produkten. När köpet är klart signerar både säljaren och köparen kvittot med Bank-ID, vilket garanterar att ingen av dem kan ljuga om sin identitet. Än så länge är det kostnadsfritt att använda tjänsten, och den är bara tillgänglig för privatpersoner.

Mina paket

Så här före jul brukar man både skicka och få paket. En del leverantörer, t.ex. Postnord, har egna appar som visar leveransstatus, men i appen *Mina paket* kan du följa alla leveranser, både paket som du ska få och sådana som du har skickat, oberoende av vem som är paketleverantör. Du kan se om ett paket är på väg och när leveransen planeras.